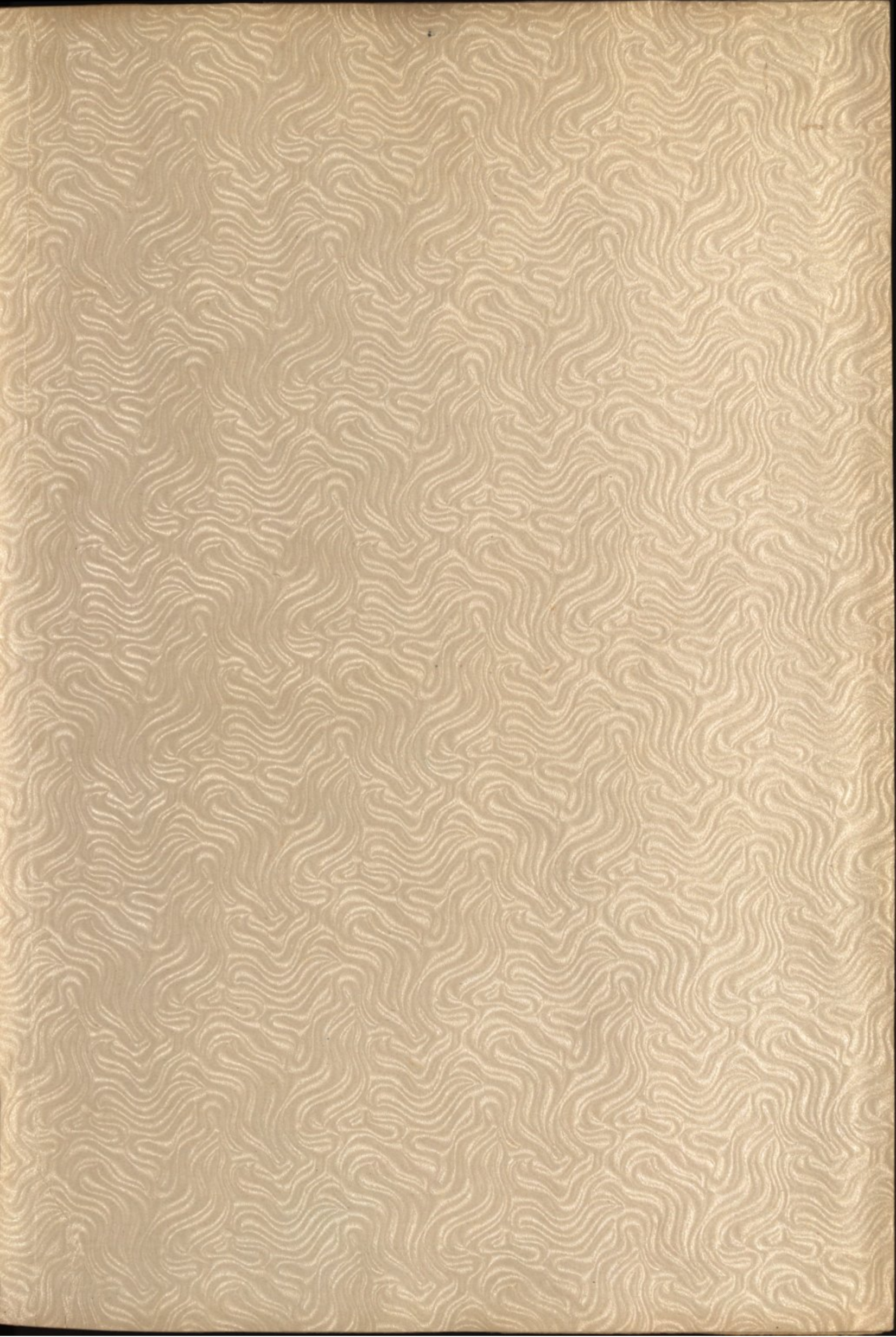
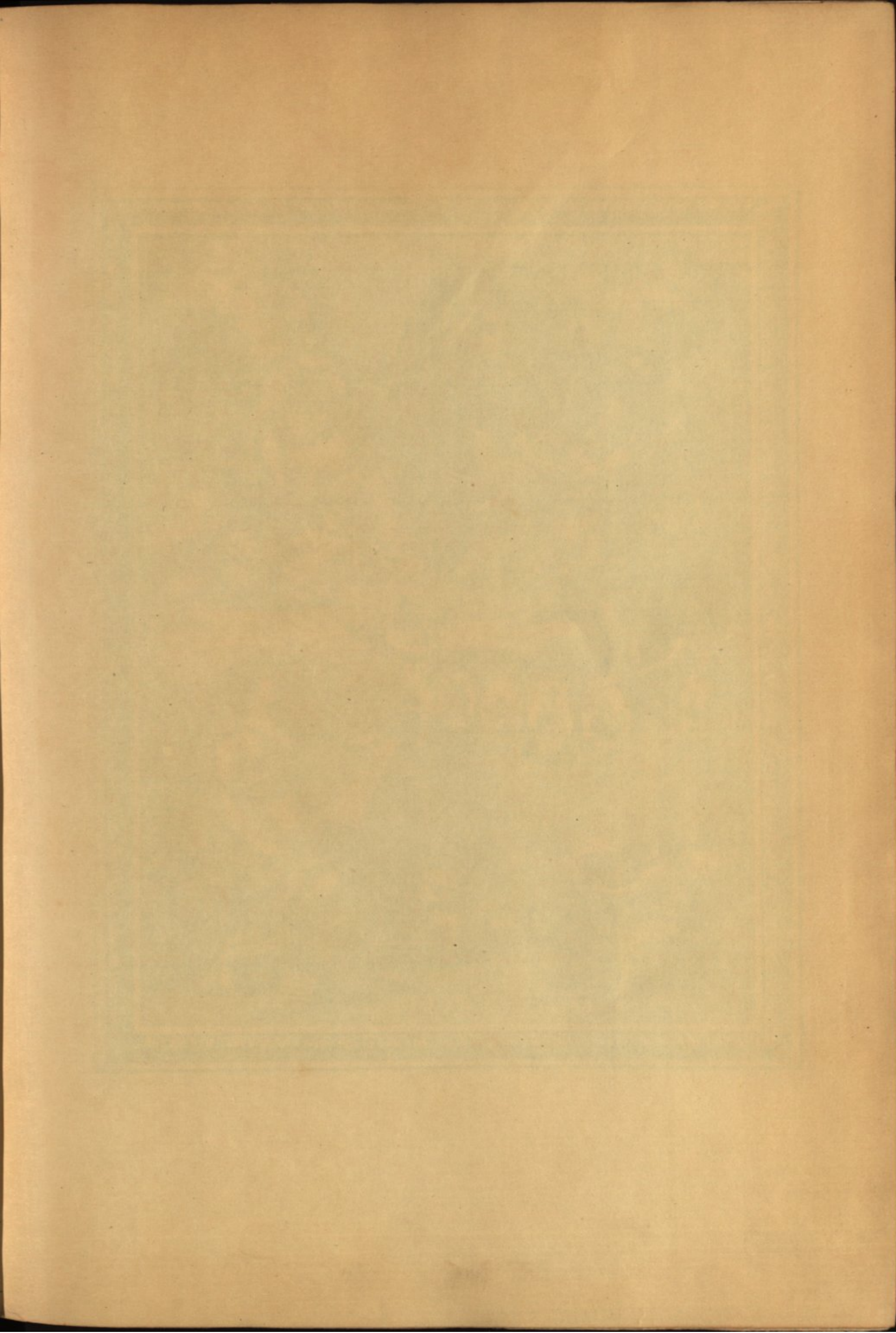
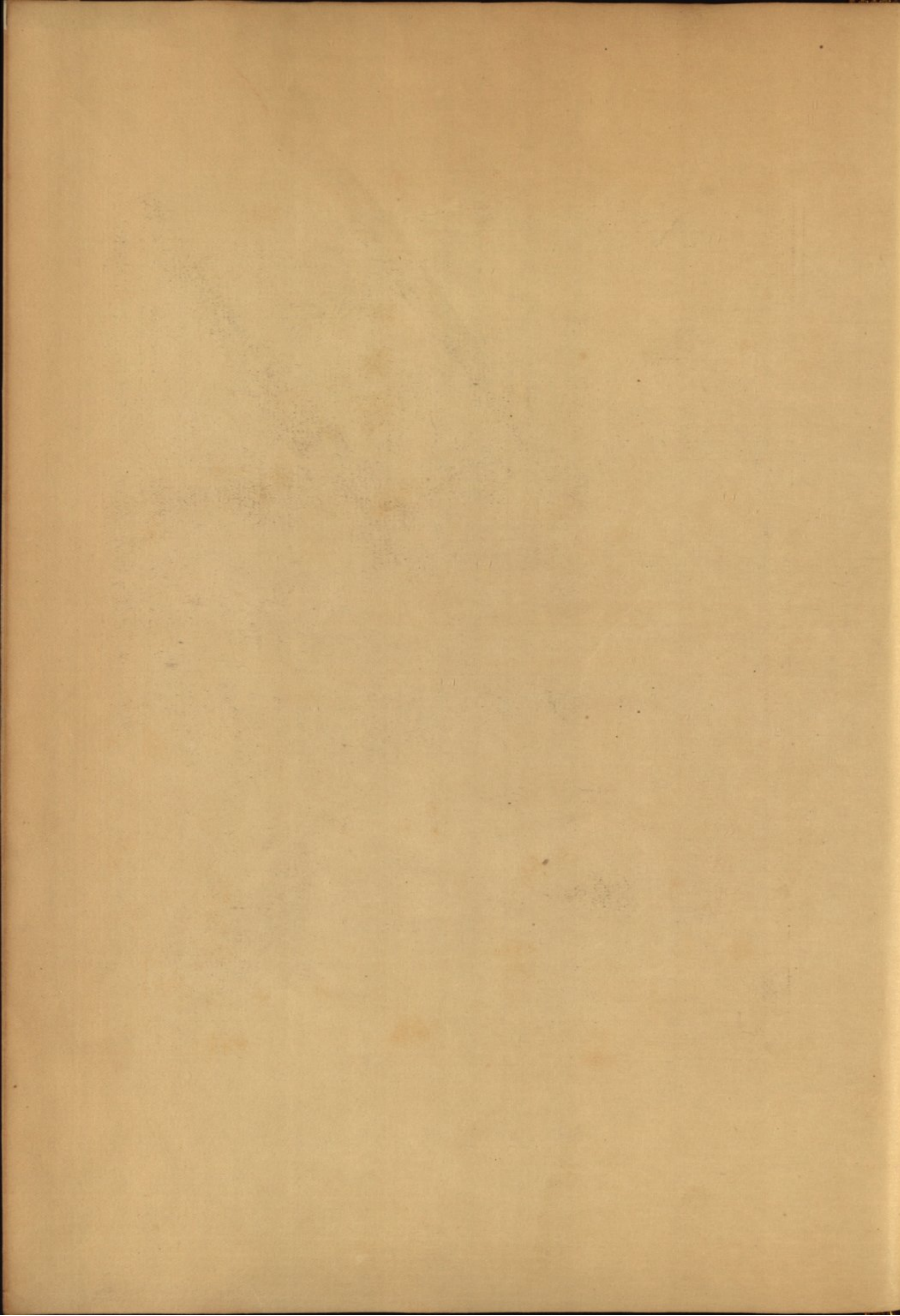

Sala V-T
Gab. 14
Est. 9
Tab. 9
N.º 12

TOANNE
MADAME

JOANNES

PORTUGALLIÆ REGES.

V. T.
14
9
12

JOANNES
PORTUGALIE REGES

V. T.

JOANNES

PORTUGALLIÆ REGES
ADVIVUM EXPRESSI

CALAMO

P. EMMANUELE MONTEYRO
LUSITANO

*Congregationis Oratorij Presbytero, Trium Ordinum
Militarium Examinatore, Regiæ Academicæ Socio.*

CÆLO

A'GUIL. FRANC. LAUR. DEBRIE
PARISINO,

*Regio & Academia Sculptore, Inventore, Deliniator
Calographo.*

ULIS SI

*Regis FRANC
Ejusdem Regiæ
artium*

ANNO MDCCCXLII.
Solitis obtentis facultatibus.

T.V

JOANNI V.
LUSITANORUM REGI
MAGNIFICO.

N T I B I
TE, TUOSque sistimus,

* iii

Ut

Ut quidquam
TE dignum sistamus.
Dignum TE Opus
Reddit materia ;
Utque etiam reddat forma,
TIBI sacrandum.

Quod enim
In TE definit,
Si à TE incipiat,
Evadet
Omnibus numeris absolutum.
Non debuit
Alteri à TE
Esse dicatum,
Cùm
A' TE, & à TUIS fuerit dictatum.
Illud
TUI dictarunt

Regum Exemplaria exhibendo;

TUque
Illorum exempla superando.

In eo
Majorum TUORUM

Infonant dotes,

Probitates, virtutes;

His,

Quas advivum expressæ
Veluti loquuntur Icones,

TUÆ respondent,

Quasi Echònes,

Cùm

Per quæ illi finierunt,

Inciperes.

Regnum,

Quod rexerunt, regis;

Redivivos exhibes,

Dum

Dum vivis;
Additusque Illis,
Illos addis
Major Illis;
TUOS enim Majores facis.
Eorum quilibet
TUI repræsentat partem;
TU verò
Illorum Compendium;
Unus multiplex,
Inter multiplices
Singularis.
Agunt Illi
Alexandros, Cæsares,
Cæterosque Heroes,
Non ultrà progressuri.
TU
Eosdem agis,

Et ultrà progredèris.
Satisque foret,
Quòd
Ultrà posses,
Ut excederes.
Illi
Debent tempori,
Quòd
TE præcesserint;
TU TIBI,
Quòd
Eos
Prædecessores superes.
Unum verò
Eorum gloriam
Reddit incomparabilem,
Nempe,
TE genuisse;

Hanc tamen
A' TE accepere;
Factum enim est,
Ut
Eorum sanguinis hæres
Eos quoque
TUÆ gloriæ Hæredes
Efficeres.
Ergo
REGUM OPTIME,
Ut
Ab Illis adepta,
Et à TE addita,
Per TE
Fiat sempiterna,
Accipe
Quem sacramus Librum,
Seu potius

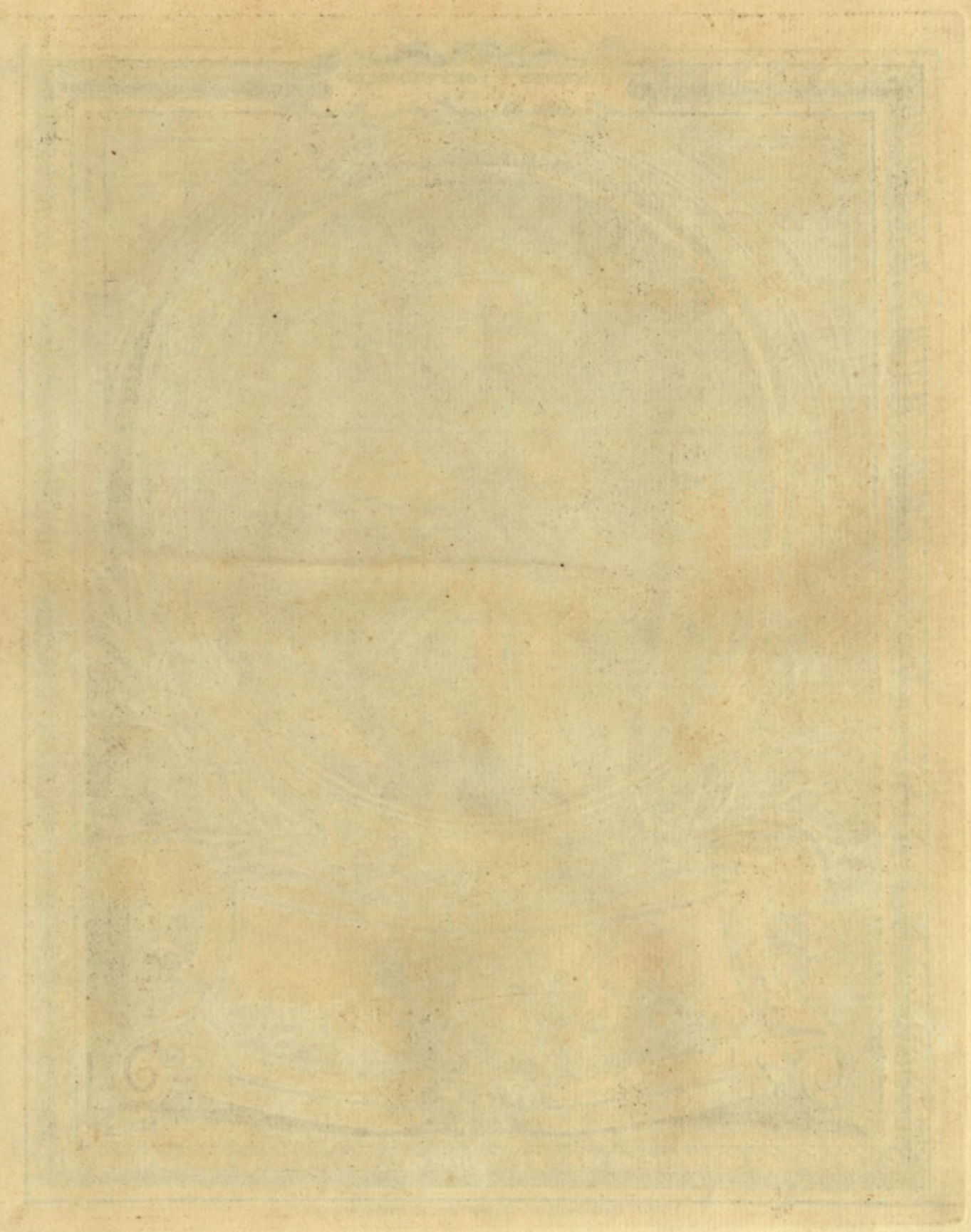
Speculum,
Et Icones , & facta exhibens
TUORUM, & TUA;
Idque etiam magnificentiae
TIBI augebis,
Præ TUIS,
Scilicet ;
Sacratum
Accipere à nobis.

Speculum
Elcones, & terra eximias
TUORUM, & TUA;
Idque etiam magnificas
SOCIUM angelis, canon
PASTORIS;
Sacerdot;
Sacerdotum
Accipere a nobis.

Imperialis
Sacerdotis

JOANNES I. PORTUGALLIE
REX.

G.F.L. Dobrie sculptor Regius univ. et sculpsit 1742.

JOANNES I.
PORTUGALLIÆ REX.

JOANNES
Petri Primi
Lusitanorum Regis Filius,
Aprili mense natus,

JOAN. I.

A

Ofendit

JOANNES

*Ostendit,
Ut ille terris lætitiā,
Ita se Patriæ
Aperire felicitatem.
Ulyssipo,
Urbs ea septicollis,
Dedit vagienti cunas,
Jam tum
Novo Incolæ
Aut ascensum,
Aut eminentiam præfagiens.
Undenis,
Ac ad discendum
Vix aptus,
Declaratur
Magister Equitum.
Cum reptare desiit,*

Equitibus præesse cepit :
Et bellis bullas ,
Et prætextam mutavit sago.
Ab Eleonora in carcerem trusus
Intentatam sibi mortem
Evasit :
Insidias pertæsus ,
Acquiescere non potuit ,
Quin
Eas effugeret.
Fratris dedecus
Vel ut expiaret ,
Vel ut dedecoris
Suspicionem tolleret ,
Ouriensem Comitem
Ferro transfodit ;
Eo forsitan ductus consilio ,

*Regium ruborem
 Non aliter reddi posse,
 Nisi per sanguinem.
 Defuncto Fratre,
 Nutantes populos
 Ad libertatem vocaturus
 Fecit,
 Ut JOANNES in vinculis
 Fieret*

*Vox clamantis:
 JOANNES scilicet Princeps,
 Ab Hispano Rege detētus in carcere,
 Qui
 In vexillis depictus
 Catenis oneratus,
 Suis vinculis
 Populos traxit,*

PORTUGALLIÆ REG. 5

*Ac strictius
Pro Defensore colligavit.
Munus acceptum
Ut impleret,
Et terrâ, marique
Suos defenderet,
Ulyssiponensem arcem
Ratione victam,
Obsidione perterritam
Sine armis cepit;
Classemque oppositam fugavit,
Non tam ipse,
Quàm Cælum,
Quod,
Immissa peste,
Sibi suppetias advènit.
Ex Defensore*

6 JOANNES

*Rex est proclamatus,
Adnitente in primis
Joanne illo à Regulis
Jureconsulto,
Qui
Stylo suo
Corruentem Rempublicam fulsit ;
Ut intelligant Potentes
Plus sæpe debere se libris,
Quàm armis ;
Et nullam hostibus
Maiorem inesse calamitatem,
Quàm à calamis ;
Siquidem
Valentiùs pugnatur stylis,quãtelis.
Conimbricam ingressum,
Regem pueri salutarunt ,*

*Equitantes in cannis,
 Mox viri pleni canis,
 Sed non multò post
 Hispanus in Conimbricam irruens,
 Non paucos elinguavit,
 Ignorans,
 Nihil aliud esse
 Linguas è civibus avellere,
 Quàm famæ addere
 Crudelitatem vulgaturæ.
 Haud hac placatus,
 Imò
 Severiorem effrænis in pœnam,
 Aliis manus, pedesque aliis
 Amputari præcepit,
 Eo forsitan astu,
 Ut se*

*Ab eorum ictibus, & incurfibus
Tutaretur.*

*Expiavit tamen immanitatem
Aljubarrota Pagus,*

Ubi JOANNES

*Cum Hispano de Corona difceptās,
Et coronam, & palmam reportavit;*

Quam victoriam

Adverfo ſibi Soli vertendam

Dictitabat Hispanus,

Fateri coactus

(Vel invitus)

Adverfus eum

Pro Luſitanis Cœlum pugnare.

Hinc

Fuſus, ac proſtigatus diſceſſit,

Atratusque, atque pullatus

PORTUGALLIÆ REG. 69

*Per septem annos incessit,
Seu ut eo modo
Suum mœrorem ostenderet,
Seu ut quoquomodo
Nostros triumphos obscuraret.*

Posthac

*Urbes, Pagos, Loca
Vi, terrore, deditioe
Aut Sibi JOANNES comparavit,
Aut restituit;
Excubiarum, & laborum pretio
Mercatus,
Vel Sibi adversantibus,
Felicitatem.*

*Nec
Hispanorum vis, aut multitudo
Hosce triumphos imminuit,*

*Quin adauxit ;
Cùm enim JOANNES
Et plures , & robustiores invasit ,
Et plurimum , & robustiorum
Victor evasit ,
Quorum
Et vim domuit ,
Et cervicem calcavit ,
Non tamen pressit ;
Neque enim
Hostes voluit opprimere ,
Sed subdere , & inclinare.
Non pauci
Sponte sua victi
Sese tradiderunt victori ;
Rati ,
Fore sibi gloriosius*

*Tanto Principi libertatem sistere,
Quam vendere.*

Interea JOANNES

Philippam

Angliæ atavis editam Regibus

In sceptri sociam, & coronæ

Elegit.

Pater Patriæ

Noluit eam Matre orbari.

Regnum,

Quod victoriis oneraverat,

Solus noluit sustinere;

Proinde

Conjugem addidit,

Ut

Utroque fultum

Permaneret.

Et firminus, & elatius.
Quietis impatiens
Post victum Hispanum,
Sacratus bellum adortus,
Lacessivit Afros:
In Ceptam
Plenis velis contendens,
Vix eam obsessit,
Expugnavit,
Apprehensamque
E' Barbarorum potestate solvit,
Ut sanctiorem
Deo sacraret.
Dei jura roboravit suis,
Ut pareret, quibus par erat.
In Lusitaniam reversus,
Probè sciens

*Non minorem esse virtutem,
Quàm quærere, tueri parta,
Regnum,*

*Quod acquisivit
Armatae Palladis telo,
Togatae tutelâ
Servare voluit.*

*Idcirco
Justiniani Codicem
Evulgari fecit,
Omnibusque Scientiis, & Artibus
Instrui curavit.*

*Strenuus ignorantiae hostis,
Non nisi validis, & disertis
Voluit imperare.*

*Fortitudinem
Dei timore roborans,*

*Et sapientiam
Pietati conjungens,
Exercituum Domino
Et vertit victorias,
Et retulit gratias,
Quas
Perennes habiturus
Exegit Monumentum
Ære perennius:
Scilicet
Monasterium Batagliæ,
Futurum posteris
Exemplum, & signum
Virtutis brachij,
Et
Virtutum animi.
Æquè ac Dominico,*

Francisco deditus,

Huic

Leiriense posuit Monasterium,

In quo,

Si magnitudinem non cohiberet,

Ut Minoribus se aptaret,

Minus faceret.

Virgini

Ab Oliva nuncupatæ

Guimaranense sacravit Templum,

Ratus

Deberi Dei Templo

Regale Ædificium.

Ad illud,

Plura millia passuum

Pedibus conficiens,

In annum ventitabat;

*Seque ipso
In libra ponderato,
Tantundem argenti pondus
Offerebat.*

*Scilicet
Appensus in statèra,
Neque tamen
Inventus est minus habens;*

*Sed
Pluris hinc fuit habendus,
Et à posteris librandus.*

*Eo regnante,
Canonicorum Euangelistæ
Congregatio*

*Ulyssiponem adiit,
Ibique fulgère cæpit;
Accesserunt*

*Soli elucescenti Aquilæ Pulli,
 Propiùsque
 Radios cùm ebiberent,
 Quidni
 Opera lucis ederent?
 Bonifacium Nonum exoravit,
 Ut in Metropolim
 Ulyssiponensem Sedem
 Erigere permiserit;
 Sublimior Religionis spiritus
 Haud posset non meditari
 Ecclesiæ sublimitatem.
 Annuit exoratus
 Bonifacius,
 Ejusque preces bonifaciens,
 Inde Eum
 Maximi fecit,*

*Libenter passus
Se
Concessionis gratiâ
Ab eo superari
Postulationis gloriâ.
Verus æquitatis æstimator,
Cùm reddiderit,
Quæ erant Dei, Deo;
Voluit etiam reddere,
Quæ erant Cæsaris, Cæsari;
Decrevitque
Plura sibi Palatia ædificari;
Nempe
Ulyssiponense, & Schalabitanum,
Cinthicum, & Almeirinum;
Eaque omnia magnifica,
Sinminus*

*Tanto Domino minora;
Neque enim Ars posset,
(Quamvis vellet)
Condere paria.*

*Pater Patriæ
Qui meruit appellari,
Miserorum etiam Pater
Debit dici;*

*Ita enim
Egestatem sublevavit,
Ut in dubium
Verti possit:*

*An pluribus hostibus vitã ademerit?
An pluribus Civibus vitam aluerit?*

*Veritus autem
Ne reus fieret Justitiæ,
Æquã lance*

*Clementiam, & severitatem
Trutinavit.*

Dum

Pro meritis utramque destrubuit.

In se conspirantem

(Velut olim Gigantes in Jovem,)

Haud absimili

Punivit supplicio;

Ministrato, pro fulmine,

Incendio.

Neque enim nigrum adeo nefas

Aliâ deberet expiari pœnâ,

Quàm flammâ.

Illustrem Cubicularium

Non tam in se ausum,

Quàm

Regiâ abusum,

*Cùm
E' Cupidinis
Non posset amovere incendiis,
Vulcani
Destinavit flammis:
Vel
Ut tam nefarii criminis
Atrocitatem clariùs ostenderet,
Vel
Ut patefaceret,
Ad tale flagitium plectendum
Vix hominum manus sufficere,
Et
Vi Elementorum opus esse.
Fortunæ
Non tam debitor, quàm Prudentiæ,
Securitatem quæsiuit,*

*Ut inveniret;
Nec invenit
Antequam quæreret.
Palmas,
Quas tulit,
Labore, vi, & ferro secuit;
Utque
Immarcescibilem coronã intexeret,
Sudoribus irrigavit.
Duces,
Se Duce, egregios fecit,
Strenuissimosque præfecit;
Quos inter
Nonium
Regni Comitem Stabilem
Constituit,
Utpote cui*

*Debere se fassus est
Regni stabilitatem.*

Hic

Ille Nonius est,

Qui

*Multarum Copiarum Ductor,
Posuit tyrocinium victorias;*

Et

Post debellatos hostes,

Ne inglorius viveret,

Dum non pugnaret,

Sibi ipsi

Bellum indixit;

Innumerisque virtutibus stipatus,

De se ipso

Triumphum reportavit;

Non

Aperto Campo;
Sed
Carmelli inclusus Colle;
Ubi
Cilicium præferens baltheo
Cecinit receptui.

Interea

JOANNES,

Qui
Regnum sibi ædificavit,
Vidit illud
Octo filiis è Philippa susceptis,
Quasi totidem innixum columnis.

Prima
Thalami fecunditatem detexit

Blanca,

Quæ

(*Auroræ æmula*)
Vix apparuit, disparuit,
Vix nitorem sparsit, abscondit,
Enatæque risus
Denatæ fletibus immiscuit.

Huic,
 (*Veluti Sol*)
Successit Alphonsus,
Qui
Duo lustra emensus,
Immensisque
Virtutum splendoribus illustratus,
Bracaræ sepultus Augustæ,
Eam
Augustiorem reddidit,
Vivens moribus,
Mortuus cineribus.

*Tertium obtinuit locum,
Qui
Etiam obtinuit Regnum,
Nempe
Eduardus,
Heres
Paternæ Dignitatis, ac Virtutis.
Petrum
Assequuta est Conimbrica
Ducem;
Elisabethaque
Jametis Comitis filia
Sponsam.
Præfuit Christi Militiæ
Henricus
Visiensis Dux;
Joannesque*

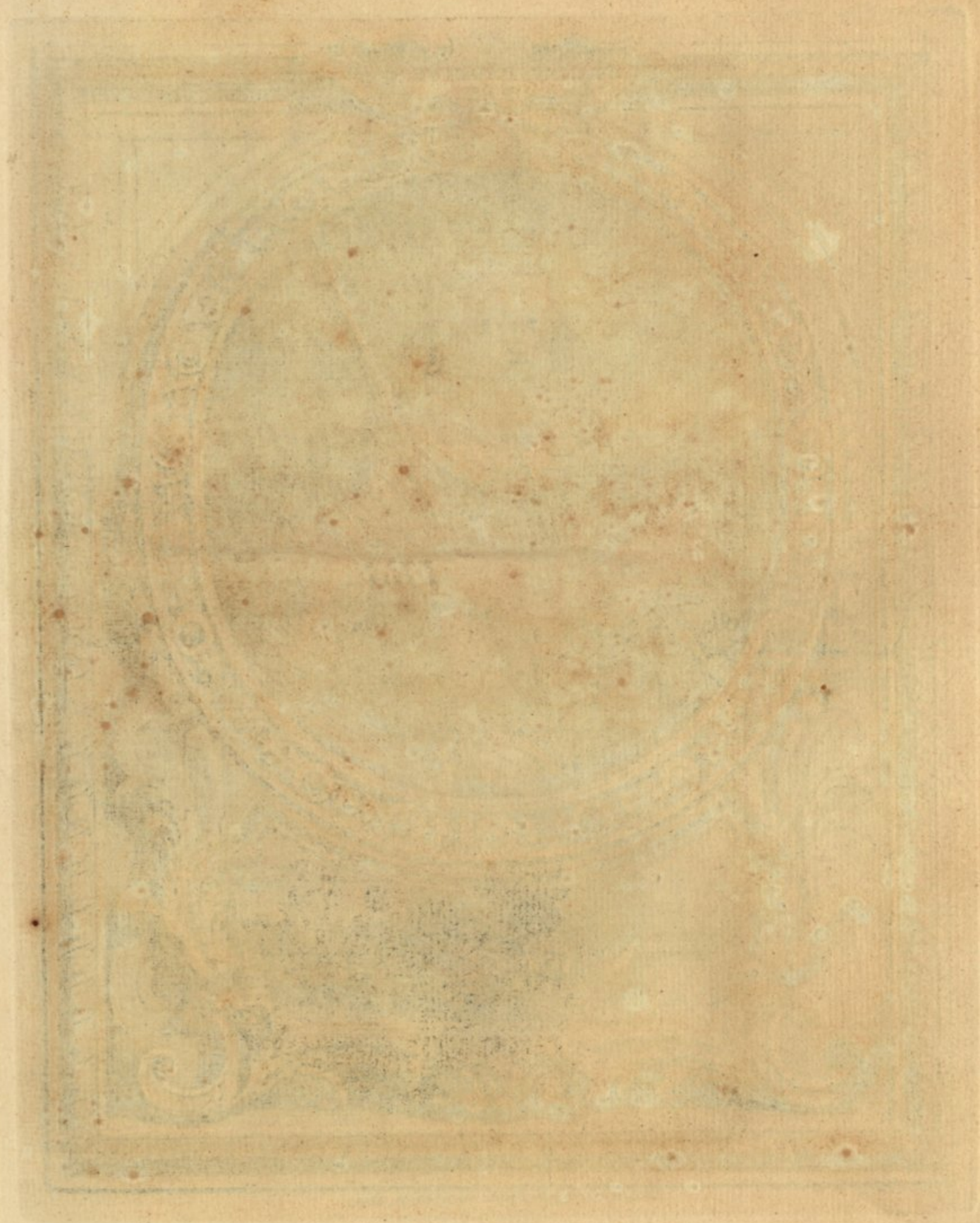
*Regni Comes stabilis
 Divi Jacobi Militiæ præfuit:
 Pares fecit utique
 Et natura, & gratia
 Sanguine, & Dignitate.
 Vidit Ulyssipo
 Ferdinandum
 Avisiensis Ordinis Magistrum,
 Flevitque
 Africae catenis onustum,
 Ibiq; mortuum;
 Scilicet
 Perit
 Obstrictus vinculis servitutis
 Ab illis,
 Quos voluit trahere
 Vinculis Charitatis.*

*Denique
Elisabetham
Adeptus est Sponsam
Philippus
Tertius Burgundiæ Comes,
Ut
Regna etiam extera
Lusitana Soboles
Illustraret;
Ac si Deus
Eam multiplicem indulserit,
Ut
Omnibus splendorem
Afferret.
Per id temporis
Evoluebatur annus
Millesimus quadringentesimus*

*Septuagesimus quartus ,
 Quo
 Aetatis
 Sextum supra septuagesimum
 Enumerans ,
 Fati necessitatem
 Elusit JOANNES ;
 Quippe qui
 Licet obiisse videretur ,
 Seculorum omnium venerationem
 Cum promeruerit ,
 Adhuc vivit ;
 Ipsasque tenebras ,
 Quas
 Pati debuit moriturus ,
 Deficiens sol
 In se recepit.*

*Tandem
Quiescit
Cum Regibus, & Principibus
Regali,
Quam edificavit sibi,
Solitudine
In Monasterio Batagliae,
Ubi
Etsi in pace quiescit,
Ad signum Tubæ,
Ut bellator,
Surrecturus.*

JOANNES II. PORTUGALLIAE
REX.

G.F.L. Debric sculptor Regius inv. et caulp. 1743.

JOANNES II.
PORTUGALLIÆ REX.

O A N N E S
Ab Alphonso Quinto,
Et Elisabetha
Lusitaniæ Regibus procreatus,
Non sine

Peculiari

*Peculiari mysterio
Nativitatis ordine*

Fuit tertius;

Ac si

Natura duobus præluderet,

Ut Eum

In lucem ederet.

Ulyssipone natus

Majæ dicato Mense,

Futuræ magnitudinis

Et à loco, & à tempore

Sortitus est signum.

Eloquens

Adhuc infans,

Potius ad docendum,

Quàm ad discendum

Natus videbatur:

*Didicit tamen
 Omnes scientias,
 Ut
 Nullo non modo
 Fieret sapiens,
 Naturâ, & Arte.
 Patre
 Doctore, & ductore
 Posuit tyrocinium.
 Regia Indoles
 Quid non egregium spondèret
 Regio magisterio, & exemplo?
 Didicit utique
 Mores regere,
 Arma cœptare,
 Hostes hostire.
 Zilam,*

*Quam primam obsedit,
Expugnavit:*

Ast

Disceptatum est diu de victoria;

Forsitan

Ut JOANNI

Gloriosior extiterit,

Dum

Multo sanguine Maurorum

Steterit.

Equidem

Tot hostias, quot hostes jugulavit,

Cum acueret ut fulgur

Gladium suum.

Ex hoc tamen

Quod

Luna tota facta est sicut sanguis,

Non abs re dixeris
A' Luna
Signum diei festi;
Namque
Ibi Alphonsus
JOANNEM
Oarmavit Equitem,
Ubi ille
Exarmavit equites;
Factumque est
Victoris præmium
Victoriæ instrumentum.
Ense donatus
Acquiescere non potuit,
Quin eum educeret,
Ut protegeret
Dei causam,

Et protenderet
 Regni gloriam.
 Idcirco
 Taurenſi (quod aiunt) prælio
 In Hispanum exercitum irruit,
 Quem,
 Si non funditus evertit,
 Magnâ tamen ſtrage
 In fugam convertit;
 Et Patrem,
 Patrisque aciem
 In hoſtico laborantem,
 Non viam inveniens,
 Sed enſe
 Faciens
 Reduxit incolumem;
 Forſitan

*Improbaretur temeritas ,
Ni virtus probaretur pietas.*

*Subente Patre,
Rex est appellatus ;
Verùm*

*Onus tituli admisit ,
Et tituli honorem dimisit ,*

*Nè
Gemino sole
Irradiaret Lusitania ;*

*Novo tamen
Et justiori titulo
Rex meruit appellari ,
Cùm tituli honorem rejecit ;*

*Nemo enim
Digniùs coronam cingit ,
Quàm*

*Qui abjicit.
Regnum,
Non ab hominum arbitrio,
Sed à Deo
Regnorum arbitro
Voluit accipere;
Ea propter
Imperij habenas non ante suscepit,
Quàm
Pater è vivis sublatus
Eas reliquit.
Bis coronatus,
Utpote qui
Pluribus Regnis imperare dignus,
Ne
Majestati deesset
Honor debitus,*

*Induit Purpuram,
Insimul & auctoritatem.*

Hanc

*Regni Primores
Haud veriti sunt, uti par erat;*

Imò

*Propriâ abusi,
Ab illa verebantur.*

Ast

JOANNES,

Ut innueret,

Se,

Quem Regem salutabant,

Non penes vocem

Esse Regem,

Ostendit

Se penes auctoritatem.

Voluit
De eo omnes certiores reddere;
Nempe,
Regem esse solem,
Stellas Dinastas,
Qui
Non auctoritate propria,
Sed
A Rege accepta,
Ceu luce à sole mutuata,
Deberent splendescere.
Præterea
Regum esse præcipere,
Clientum
Præcepta facessere,
Mentem explorare,
Nutibus obedire,

*Servitute libera,
Fidelitate necessaria,
Obedientia ceca.*

Verùm

Cùm

Nonnullos longè aliter se gerere

Animadverteret,

Animadvertit in eos.

Verus æquitatis amator

Plus æquo sese extollentes

Non tulit.

Idcirco

Quorundam capita dejecit,

Ut majestatem Regis

Demissè venerarentur.

Homo supra omnem timorem,

Quòd

Nihil sibi timuerit
 Vel ab iis,
 Qui
 Plus timeri solent occisi,
 Quàm
 Videntes.
 Marchionis Montemajorensis
 Reipublicæ statum
 Molientis convellere,
 Effigiem præcepit decollare,
 Ut
 Illius simulacrum daret pœnas,
 Cujus pedibus
 Timor
 Addiderat alas.
 Immeritò
 Crederetur incolumis,

Cùm vixerit
Reus, profugus, exhonoratus.
Ducem Visiensem
Ut conjuratum examinavit,
Exanimavit;
Ne
Diu respiraret vivus,
Postquam
Perfidie spiravit virus.
Non deberet tamen
Cadere Regis dexterâ
Homo mentis adeo sinistrae,
Nisi
Eo tantùm
Quòd
Sola Regis dextera
Uno posset impulsu

*Ereċtam perfidiam sternere;
Collapsamque Rēpublicam erigere.*

Post sedatos

Hosce tumultus

Non sedit;

Neque enim

Voluit tantum

Imperium pace quietum,

Sed

Bello etiam gloriosum.

Cælestium sphærarum motûs

Ac si

Æmulator existeret,

Cùm illæ

Remetirentur Cælum,

Mensus est solum,

Et salum;

Siquidem
Guineæ explorandæ cupidus,
Quasi
Lusitaniæ
Confinibus angustatus,
Classem adornari jussit,
Cui
Jacobo Duce præposito,
Congi
(Ut appellant) Regnum
Detexit,
Lisiæque Coronæ addixit.
Primus Guineæ Dominus
Meritò appellandus;
Quippe qui
Primus animum appulit,
Ut Dei Fidem

Illi appulerit.

Ea

Erat animi pietas,

Ut

Non tam sibi, quàm Deo

Imperia acquireret,

Acquisita reformaret.

Idcirco

Primâ in Æthiopia Arâ

Ejus auspiciis

Vero Numini sacratâ,

Reddidit Deo cultum,

Christo Templum,

Ecclesiæ honorem,

Sibique

Facti gloriam,

Quantumvis

Et ipsam Deo verteret.
In ea Guineæ parte,
Ex auri copia
Mina appellata
Excitari jussit Castellum
Divo Georgio sacrum,
Eo scilicet
Ductus consilio,
Sua interesse
Arces extruere,
Exstructasque
Divorum auxilio committere,
Ut starent.
In Mauros
Expeditionem decernens,
Azamorij Civium
Legatos recepit,

*Per quos
Illi
Sese dedere exponebant,
Forfitan
Armorum formidine consternati,
Vel potiùs
JOANNIS reverentiâ devicti.
Nondum tamen
Hisce trophæis
Extinguebatur satis
Gloriæ sitis;
Adeo vehemens erat,
Ut
Solo extingueretur Oceano.
Ea propter
Solvit è Tago,
Ut dominaretur*

*A' mari usque ad mare.
 Unde gloriam exquisierit
 Post superatos ultimos limites,
 Nisi
 Post ultimos fines?
 Ad detegendum Orientem
 Tres naves instruxit,
 Promontoriumque Tormentorium
 Detexit,
 Quod
 A' bona (quam induxerat) spe
 Bonæ spei Caput
 Appellatum est;
 Ut inter se convenirent
 Nomen, & omen.
 Nequam verò
 In Indiam*

Intentatam viam relinqueret,

Misit

Qui eam

Terrestri itinere detegerent.

Nimirum

Adeo suis confidebat,

Ut eos

Nullâ non viâ

In ardua mitteret;

Sciens

Idem esse mittere,

Ac

Meritis onerare,

Viasque fortunæ

Augere

Eorum, & suæ.

His autem

*Expeditionibus
Pecuniam
Adeo ingentem consumpsit,
Ut
Incertum judicatu reliquerit,
Fueritne
In acquirendis Dominiis sollicitior;
An
In erogandis largitionibus
Liberalior?
Hisce
Exteriorum benevolentiam traxit;
Domesticorumque
Voluntates obstrinxit;
Præsertim
Cum
Magnâ grassante pestilentia*

*In Provincia Transtagana,
Totus incumberet,
Ut eam extingueret.*

*Rectius ducens
Clientum vitæ consulere,*

*Quàm
Thesaurus asservare;
Utpote cui*

*Utiliores videbantur
Virorum Copiæ,*

*Quàm
Auri copia;
Magisque libranda
Vis ferrea,*

*Quàm
Pondera argentea.
Hinc*

Bellica virtute præditos,
Ac
Animi præstantiâ distinctos
Et studio amplecti,
Et donis
Afficere solebat;
Ut
Regali indulgentiâ
Evaderent præstantiores.
Natalium splendore illustres,
Sed
Animi virtutibus deficientes
Ad Reipublicæ munera
Ineptos dijudicabat;
Eosque tantùm
Credidit dignos,
Qui

*Se ipsos
Fecerint benemeritos.
Civium constantiam amabat,
Animosque
Rectos, ac vividos
Non contundere, & deprimere,
Sed
Fovère, & attollere
Consuevit.
Sapientes, ac Doctos,
Quasi
Reipublicæ Astra ducens,
Regiæ Expeditioni admovit;
Quidque,
Nisi
Regni splendorem portenderet
Magna hæc Astrorum conjunctio,*

Cui
Præerat JOANNES
Ut Luminare Majus?
Jure tamen
Eum
Et solem, & sapientem dixeris,
Cum
Præesset, & dominaretur Astris.
Uti litteris,
Atque armis,
Ita
Et opibus
Rempublicam stabilivit;
Utque
Faceret divitem
Quam fecerat pulchram,
Omni sollicitudine

*Commercium augere studuit;
Cum
Optimè noverit
Haud aliter,
Quàm
A Civium opulentia
Fieri Reges opulentos.
Ne tamen
Quorum utilitati consuleret,
Morum rectitudini
Non provideret,
In ludentes
Severè animadvertit,
Ædesque publicas
Ludis prohibitis frequentatas
Cremari jussit,
Ne*

*Ædes privatæ
 Noxiori cremarentur incendio.
 Pauperum ægrotantium misertus
 Valetudinarium magnificum
 Ulyssipone ædificavit,
 Ut
 Noverint clientes
 Illi debere vivere,
 Cui
 Debuerant valere.
 Nullus fuit,
 Qui
 Eum
 Irritâ prece rogaverit,
 Imò
 Nullus,
 Cujus preces*

*Non prævenerit,
Si
Præviderit.
Prævidebatque;
Suis siquidem
Invigilabat.
Monetæ
Regis specie,
Regnique stemmatibus cussæ,
Et pretio auctæ
Hanc inscriptionem adjecit,
Nempe,
Justus ut palma florebit,
Illique
Justi nomen indidit.
Profectò
Etsi*

Inscriptio deficeret ,
Satis
JOANNIS *species*
Iustum indicaret ,
Regniq̃ue stemmata
Pretium auferent .
Sacellum Aulicum ,
Ad quod
Identidem oraturus conuenerat ,
Magnificè
Instrui curauit ,
Cùm
Non sineret
Regiam
Immodicâ supellectili exornari ;
Crediderim
Id sufficere ,

Ut
Hæc Regia universas
Longè vinceret splendore,
Nempe,
Adeo eximiâ nitescere pietate.
Inerat Ejus authoritati
Plus ponderis,
Quàm
Aliorum Principum
Armis.
Nec mirum;
Quandòquidem
In Eo inerant
Omnium Principum
Virtutes.
Ad has
Imperatoris, & Imperij res

(Utique magnas)
 Historicè conscribendas
 Angelum Politianum
 Egregium tunc temporis virum
 Invitavit,
 Ne deficeret fastorum nobilitas
 Factorum nobilitati.
 Tot Regni splendoribus
 Ut
 Lucem adderet illustriorem,
 Fugales adjunxit tædas,
 Verèque
 Sponsus sanguinis factus,
 Eleonoram
 Ferdinandi filiam,
 Duxit uxorem.
 Quis neget,

*Strictius ab ea dilectum iri,
Cui
Duplici nodo
Meruit alligari,
Nempe,
Conjugio, & sanguine?
Alphonsum,
Quem
Susceperat Filium,
Vix natum, & nuptum
Vidit ablatum.
Forfitan
Annosum æternitas credidit,
Dum
Merita numeravit,
Maturumque Coronæ abstulit,
Ne diutiùs*

*Terrenam cogeretur expectare,
Qui citius
Cœlestem poterat cingere.
Profectò
Non incongruè
Dubitares,
An cum Cœlo
Officiis certaverit JOANNES;
Quippe qui
Eamdem citò
Illi
Prolem obtulit,
Quam
Diu dilatam
Ab illo accepit.
Successore orbatus,
Extremoque morbo appetitus,*

*Ne Regnum
Omnimodam
Pati cogeretur orbitatem,
Illud
Emmanueli
Testamento legavit;
Cumque illo
Visum est
Legasse magnanimitatem
Etiam mortuo
Superstitem.
Tandem
Post expletos
Quadraginta ætatis annos,
Et octo menses,
Octavo Kalendas Novembris,
Anno*

*Millesimo quadringentesimo
Nonagesimo quinto
Alborij occubuit,
Non sine
Veneni suspicione.
Forſitan
Tanti Viri fortitudinem
Mors reverita
Haud illum
Aggredi auderet,
Nifi
Per dolum.
Vix tamen
Crederetur mortalis
Adhuc mortuus,
Cum
Reperiretur incorruptus.*

*Rex utique incomparabilis;
Amisit vitam,
Non verò
Integritatem!
E' Maxima
Ædium Sacrarum
In Bataliam translatus
Regio Conditorio quiescit;
Non tamen Ejus fama;
Quippequæ
Illius laudes vulgatura
Æternùm volabit.*

G. L. Debric sculptor. Regius invenit et sculpsit 1742.

JOANNES III.
PORTUGALLIÆ REX.

O A N N E S
Ab Ulyssipone locum,
A Junio diem
Nasciturus accepit,

JOAN. III.

Iii

Natus

Natus
Utrique rependit;
Hinc enim evasit
Civitas augustior, dies felicior.
Emmanuelem, & Mariam
Habuit Parentes,
Adeo excelsos,
Ut
Eum ederent,
Qui
Eos excelsos reddiderit,
Ni invenerit.
Adhuc Infans,
Visus est Vir;
Neque enim ætas
Discriminabat Infantem,
Quem

*Mores effingebant senem.
 A natura, aut indole
 Veluti instructus
 Haud indignit disciplinâ;
 Habuit tamen
 Ad Scientias, & Artes
 Magistros apprimè doctos;
 Quippe qui
 In Eo,
 Scientiarum compendium
 Exhibuerunt.
 Ætate adhuc florens,
 Sed conjugio
 Jam maturus,
 Duxit uxorem
 Catharinam
 Philippi Primi*

*Hispaniarum Regis Filiam;
Nullusque
Adeo par extitit hymenæus,
Si Sponsorum
Trutinentur dotes
Cum animi, tum corporis.
Illum tamen
Ita parem
Reddidit sine pari
Thalami fecunditas,
Qua
Et Cælo, & Solio
Principes procreavit.
Scilicet
Cælo
Elisabetham, Beatricem,
Emmanuelem, Dionysium,*

Et Antonium,
Raptos
Non multo post natos,
Interque eos
Etiam
Spiritus Domini rapuit Philippum.
Solio verò
Joannem, & Mariam,
E' quibus,
Hæc
Hispano felicitatem peperit,
Antequam ascenderet;
Ille
Lusitano dolorem intulit,
Antequam sedèret;
Quippe quem
Decem & sex ætatis annos

*Enumerantem
Mors abstulit;
Citò mortuus,
Maturarum rerum
Conditionem subiit;
Cum propinquaret ad summum,
Necessum fuit
Properare ad exitum.
Sublimioribus virtutibus ornato
Nil supererat,
Nisi Cæli solium.
Attamen
JOANNES,
Ceu prolem
A Deo commodatam, & repetitam,
Deo sponte restituit,
Cum repetiit;*

*Nec tot ictibus imminutus,
 Nec tot verberibus fractus;
 Haud aliter, ac rupes
 In se furentes undas
 Frangit potius,
 Quam
 Patiatur.
 Idcirco
 Defecit quidem prole;
 Non tamen
 Fortitudine,
 Non integritate,
 Imò
 Pene incomparabili
 Id perferens,
 Propriorumque scelerum
 Supplicio ducens,*

Perennes deducebat lacrimas.

Meritò

Verteretur in dubium;

Fueritne

Regiæ pietati laudabilius

Commiffa scelera flere;

An

Tot natorum funera

Siccis oculis spectare?

Siquidem

Spectavit etiam

Emmanuelem

Vix in lucem editum,

Luce functum.

Neque tamen

Hunc,

Et Eduardum

*Flevit natos ,
 Nisi ,
 Quia nothos.
 Prior
 Innocens sublatus est ,
 Quin malitia
 Mutaret intellectum ejus ;
 Posterior
 Bracharensi Infulâ insignitus ,
 Ovium curâ
 Longè sedulus ,
 Historiarum
 Apprimè doctus ,
 Vitâque probatissimus
 Satis erat ,
 Ut JOANNEM
 Redderet felicem ;*

Et quidem
Uterque
Feliciorem redderent;
Ni
Patrem dicerent;
Iustioem,
Ni
Pænitentem facerent.
In hoc rerum cardine
Non quieuit,
Sed
Regni vires ad augendas
Totus incubuit.
Quid,
Nisi fortitudinem
Meditaretur Rex fortissimus?
Quid,

*Nisi populorum incolunitatem
 Populi columen?
 In iis,
 Quas fundavit,
 Civitatibus,
 In iisque,
 Quas
 Obsidione devicit,
 Nonnullas arces
 Extrui præcepit,
 Ut servaret incolumes,
 Quas
 Sibi fecerat vectigales.
 Crediderim tamen
 Regno,
 Cui
 Tantus præerat Imperator*

Nullum opus esse munimentum,

Cum

Ejus tantum reverentia

Tutius fuerit

Munimen.

Bello

Nullus Illo fuit felicior;

Nullus siquidem

Fuit justior.

Non plures reportavit victorias,

Quia plures

Non ausi sunt hostes

Appetenti resistere,

Resistentem appetere.

Solo nomine

Pressit rebelles,

Cohibuit effraenes,

Ac
Amicâ pace
Timorem incutiens,
Omnium benevolentiam traxit,
Quin extorserit.
Universos Europæ Principes
Habuit cultores,
Dum coluit universos,
Interque eos
Voluit esse nullius,
Ut esset omnium.
Erat utique
Ejus benignitas
Singularis
In singulos
Cùm Exteros,
Tum

Domesticos,
Quorum
Æquè dominabatur voluntatibus,
Ac diligebatur mentibus;
Cùmque
Ad Regem noverit spectare,
Et Patrem, & Judicem
Clientum gerere,
Ut Pater
Supplicia
Amore temperabat;
Utque Judex
Crimina
Severitate puniebat;
Profectò
Munus utrumque miscuit,
Non confudit,

Cùm
Juris publici Judicem,
Jurisque privati Patrem
Adeo exactè perageret,
Ut nemo
Quemquam impune offenderit;
Neminem
Quisquam injustè oppresserit.
Eapropter
Magna cura
Fuit illi Curia;
Nullaque elapsa est hebdomada,
In qua
Eam semel non adiret,
Ut judicio de reis
Interesset.
Horum sæpe misertus;

*In clementiam potius,
Quàm
In severitatem
Vergebat,
Eosque
Aut omni supplicio absolvens,
Aut leviori afficiens,
Dictitabat,
Potius velle
Reos
Facti pœnitentes,
Quàm factis
Detestabiles;
Clientes
Potius beatos
Adeptione boni,
Quàm*

Depulsione mali;
 Subditos
 Potiùs affectos
 Ad Reipublicæ munera,
 Quàm' infectos
 Atrocitate pœnæ.
 Eo ductus consilio
 Abrogari fecit legem,
 Latronum fronti
 Maculas inurere jubentem;
 Ne
 Ruborem adimeret sceleratis,
 Incuteret correctis,
 Et utrosque
 Denigrans,
 Semel reos,
 Perpetuò redderet mulctatos.

*Nemo utique
Humaniozem exhibuit pietatem ;
Siquidem
Ea est divinior ,
Quæ
Potest parcere , cùm vult ;
Eaque humanior ,
Quæ vult ,
Cùm potest parcere.
Hac consuetudine ignoscendi
Factum est ,
Ut corrigeretur
Consuetudo peccandi ;
Quam quidem felicitatem
Obtinuit JOANNES
Non pœnâ ,
Sed pietate.*

Sciebat
Principum fortunam
Plurimis amicis indigere,
Eosque
Solerti quadam sollicitudine
Studuit seligere;
Dumque
Pararet plurimos,
Peperit universos;
Neque enim,
Nisi ingratus,
Non diligeret Eum,
A quo
Ardenter amari videbatur.
Ast,
Quod utique præstantius est,
Non Eum

*Diligebant omnes
Amore sui,
Sed
Illius;
Quasi
Sublimitatem objecti
Non aliam arbitrarentur
Decere charitatem,
Nisi
Sublimiorem;
Eam scilicet,
Quæ
Non ab spe,
Sed à Fide
Proficiscitur.
Hinc facile est conjicere,
Qualem*

*Erga Deum, ac Divos
Exhibuerit pietatem,*

Qui

Ante annos,

Naturâ

Eam videbatur induisse.

Extant,

Illam veluti probatura,

Regia planè monumenta;

Scilicet,

In Oppido, quod Almeyrinum dicunt,

Templum,

Xenodochium, & Nosocomium;

Quæ

Virgini absque labe Conceptæ,

Sanctisque Martyribus

Rocho, & Sebastiano

Sacravit;
Neque enim
Voluit tantum
Pietate privata sibi proficere;
Sed
Publicâ etiam
Omnibus prodesse.
Idcirco
Xenodochium
Iis viduis,
Iisque pauperibus destinavit,
Quos
Natura fecerat nobiles,
Fortuna pauperes;
Ut ita
Paupertatem redimeret,
Nobilitatem fovèret;

Cùm
Naturam adjuverit,
Fortunamque correxerit.
Nosocomium verò
lis militaribus,
Quos
Bellum reddiderat languidos,
Aut imbecilles,
Ut ita
Eorum servaret vitam,
Qui Regno servando
Salutem impenderant.
Hisce pietatis monumentis
Confraternitatem addidit
Eidem Virgini,
Sanctisque Martyribus sacratam,
Cui

*Se primum adscripsit,
Non ut omnes præcelleret,
Sed
Ut pietate alliceret,
Ac
Post se traheret;
Acciditque,
Ut res voto responderet;
Namque
Allectis, & adscriptis
Reginâ, Ludovico Principe,
Regnique Proceribus,
Brevi
Confraternitas evasit
Illustrior, & numerosior;
Nulla siquidem vis major
Pietate verâ est.*

*Tot hæc
 Regiæ pietatis
 Extant monumenta,
 Verè præclara;
 Extarentque
 Alia præclariora,
 Ni ea
 Adeo fecerit arcana,
 Ut
 Uni Deo, cui fierent,
 Patefierent.
 Illud verò
 Nulli non patet
 Pietatis ac religionis
 Monumentum,
 Sæculorum perennitates
 Æmulaturum,*

Nempe
Sanctissimum Fidei Tribunal,
Quod
In Lusitaniam adduxit,
Summisque honoribus affecit;

Scilicet
JOANNI
Debet Lusitania
Hanc Davidicam Turrim,
Ex qua
Mille clypei pendent,
Quibus
Se protegunt Lusitani.

JOANNI
Debet Ecclesia
Hunc,
Quo obarmatur, gladium,

*Quo exarmat
Infidelium phalanges,
Quo jugulat,
Amputat, ac excidit hæreses.*

JOANNI

Debet Fides

Hoc illustrissimum propugnaculum,

*Quo
Obsequentes protegat,
Adversantes destruat.*

JOANNI

*Debent jura Divina
Actorem vigilem,
Et Protectorem Strenuum,*

*Quo
Honorata substiterunt,
Nunquam non substitura.*

JOANNI

*Debent etiam hæretici
Errorum tenebris obcæcati,
Perversitatis veneno infecti,
Ignorantiæ abyssis consepulti,
Abyssis exurgere,*

*Venenum evomere,
Tenebras dispellere;*

At JOANNES

*Debet soli Sibi
Tanti operis gloriam,
Quam
Non sibi, sed Deo vertit,
Cui*

*Vertendam censuit.
Stare tamen haud potuit
Post Fidem stabilitam,*

Quin etiam acciret
 Qui eam servaret;
 Adduxitque ad Lusitaniam
 Societatem JESUS,
 Nuper conflata.
 Illam scilicet Societatem,
 Quam
 Deus mundo intulerat,
 Ut collapsam
 Erigeret Fidem.
 Hanc
 Suum JOANNES
 Attulit in Regnum;
 Aptiorem siquidem credidit,
 Ut firmaret,
 Ne corrueret.
 Vidit

*Societatem
Et Fabros,
Et milites alios designasse,
Qui
Arma conficerent,
Ut Fidem adstruerent;
Hosque Fabros
Sibi adjunxit ut operarios,
Hos milites,
Ut auxiliares.*

*Vidit
In Monte Martyrum conceptam,
(Adeo excelsum fuit
Ejus exordium)
Primos, quos genuit,
Fidei destinasse,
Ut*

*In remotiores Orbis plagas
Eam inveherent,*

Dum vitam viverent;

Firmarent,

Dum mortem oppeterent;

Hosque primogenitos,

Ceu electionis vasa

Deo plena,

Elegit,

Ut in Indiam solverent,

Et ad exterarum gentes

Fidem portarent.

Haud tamen,

Dum exterorum memor,

Visus est

Domesticorum immemor;

Siquidem

*Elegit etiam
Præsules probatissimos,
Qui Populum instruerent,
Ne
Parvulis panem petentibus
Deesset qui frangeret.
Ut gregem,
Quem sibi
Dominus commiserat,
Pastoribus distribueret,
Quosdam instituit Episcopatus,
Nempe
Portalegensem, Leyriensem,
Ac Mirandensem;
Elboramque
Sedem Archiepiscopalem constituit,
Ut ita*

*Pastores
Proprias Oves
Faciliùs noverint,
Ad pascua adduxerint,
A' lupo servaverint.
Qui
Adeo sedulus
Providebat clientum moribus,
Haud poterat
Non providere mentibus;
Cùmque
Optimè sciverit,
Altiozem animi partem,
Qua
Etiam Divina percipimus,
Oportere
Universis imbuere disciplinis,*

*Statuit
Universorum
Ex colere mentes;
Eaque mente
Ex Ulyssipone
Transtulit in Conimbricam
Scientiarum scholas
A Dionysio
Felicis recordationis
Ibi fundatas.
Primos litterarum progressus
Dum meditaretur,
Earum officinam transtulit,
Ut exinde
Promoveret.
Designavit Disciplinarum Choro
Solitudinis recessum,*

PORTUGALLIÆ REG. 101

*Ut ibi
Resonaret suaviùs,
Ubi
Arma, lites, negotia
Non obstreperent.
Nempe
Scientiarum tyronibus
Platonicum silentium convenit,
Ut
Cum oportuerit
Opportune loquantur.
Ut verò
Digniori domicilio
Palladem hospitaret,
Regium commodavit Palatium.
Qui
Militiæ*

*Admisit armatam,
Domi
Non poterat
Togatam non admittere.*

*Profectò
Facta est Domus Sapientiae
Domus Regia;*

*Quam enim
JOANNES
Sibi adificavit,
Sapientiae indulsit;*

*Nec tamen
Columnas excidit;*

*Imò erexit;
Eas scilicet,*

*Quibus
Fas est inscribere*

*Non plus ultra;
Siquidem
Scientiarum amor
Non plus extenditur,
Cum plus intenditur.
Hanc
Regiam Academiam,
Seu
Sapientiæ Domum
Ut JOANNES
Totam illuminaret,
Fulgentiores
Conduxit Magistros,
Quos posuit,
Quasi lucernas accensas,
Ut lucerent omnibus,
Qui in Domo erant;*

*Factumque est,
Ut
Tot facibus
Artes omnes,
Et scientiæ
Illustriores fierent
Quæ antea,
Si non omnino
Tenebris immersæ,
Non parum tamen
Obscuratæ fuerant.*

*Hinc
Solidior Theologia,
Argutior Philosophia,
Tutior Jurisprudentia,
Cæteræque omnes
Aptiores evasere,*

Ut JOANNI
Gratias agerent;
Scirentque,
Quas deberent.
Interea
Majora meditantis
Vitam,
Non gloriam,
Mors extinxit.
Sensit ictum omnis Lusitania,
Solutus JOANNES,
Qui accepit,
Non sensit,
Scilicet
Maximo in discrimine
Constitutus,
Haud posset non videri

Insensibilis;

Ut

*In perferendis adversis
Illa præbuerit exempla moriens,*

Quæ præbuit

Dum vixit.

Eatenus

*Unamquamque sibi diem
Arbitrabatur supremam;*

Idcirco

Minimè fuit commotus

Morte

Etiam repente

Appetitus;

Erat siquidem

Ejus faciem

Contemplari assuefactus.

Ast
Adeo sedulus
Eâ die
Deo vacavit,
Ut solidam
Deo impenderit;
Ac si solam
Sibi superesse
Præviderit.
Hincque
Non absre erit,
Eam,
Quæ mortalis vitæ
Ultima extitit,
Primam
Felicitatis æternæ appellare.
Oppressit Eum Appoplexia,

Quæ ita sensus obstruxit,
 Ut statim
 Spiritum emisserit.
 Forsitan
 Non adeo facilis exitus foret,
 Ni caro non senserit.
 Hæc est severæ mortis conditio;
 Scilicet,
 Heroes,
 Quos
 Sensim dejicere diffidit,
 Uno impetu prosternit,
 Quos
 Palàm non audet aggredi,
 Insidiosè opprimit;
 Ea tamen
 Erat JOANNIS magnitudo,

*Ut mors ipsa
Eo repentino vulnere
Veluti profiteatur,
Se
Cæco impetu irruisse,
Minimèque ausuram,
Si
Tantam adverteret
Majestatem.
Profectò
Siquâ usquam oblivione
Deleri posset
Adeo memorabilis vitæ
Factura,
Crediderim
Unâ tantùm
Hujus*

*Immaturæ mortis memoriâ
Delendam.
Solet namque
Dolorum acerbissimus
Aliorum acerbitatem,
Si non abradere,
Ad augendum tamen cruciatum
Inse recipere.
Ulyssipo,
Quæ
Eo gloriabatur nato,
Flevit mortuum.
Præbuit cunas infanti,
Tumulum Regi.
Fatale hoc
Hominibus sæpe accidit;
Plusquam fatale*

*Regibus accidere!
Evoluebatur annus
Millesimus quingentesimus,
Quinquagesimus octavus,
Quo ætatis
Enumerabat quinquagesimum.*

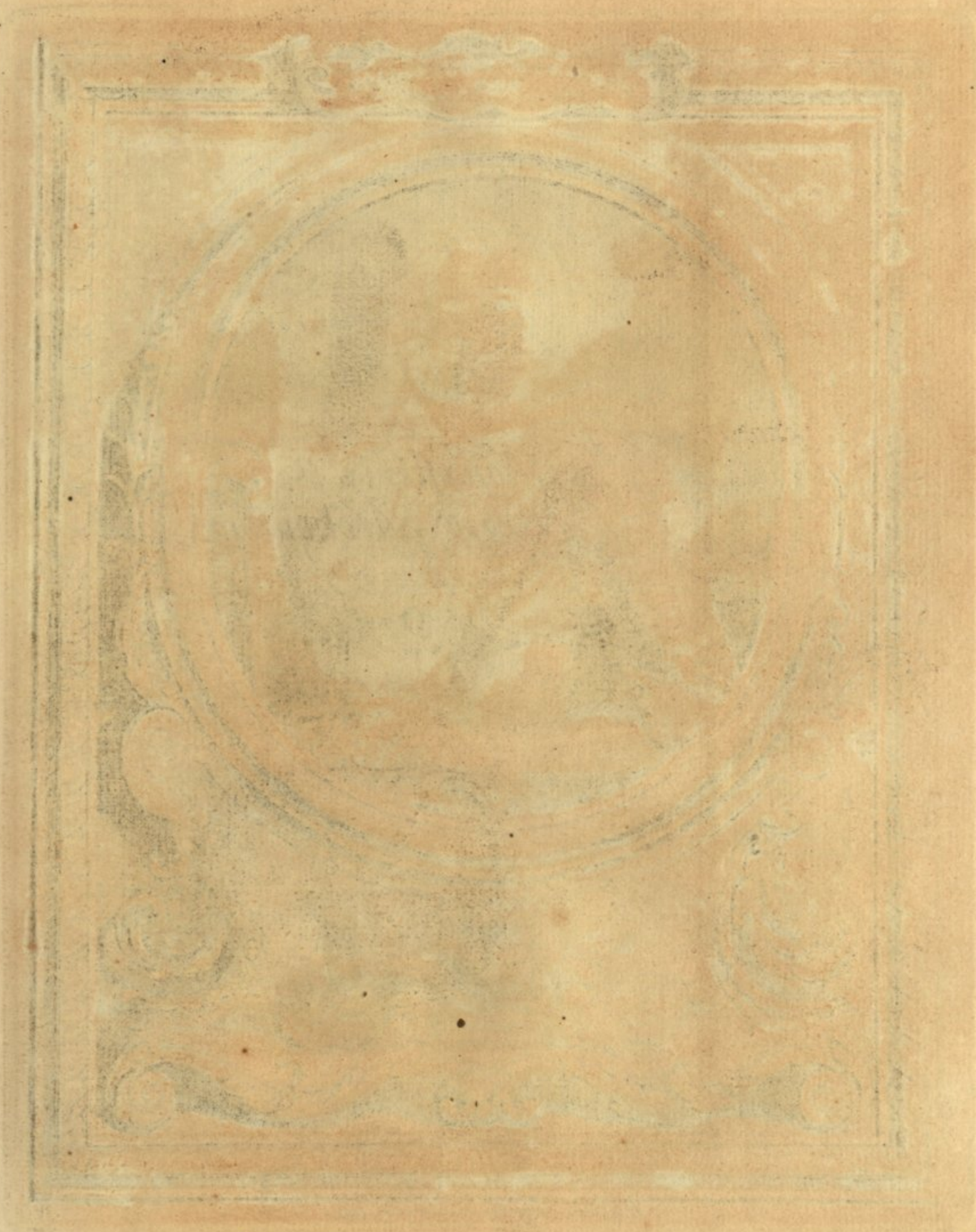
*Si gestis
Anni conferantur,
Breves videbuntur;*

*Sed
Brevi etiam
Sol
Longissimum spatium
Emensum relinquit,
Cum occidit;*

*Solisque adinstar
JOANNES*

*Brevi vivens,
Innumera gessit,
Conditusque jacet
In Occiduo,
Nempe
In Monasterio Bethlemico,
Regio Sarcophago,
Seculo mortuus,
Desiderio
Immortalis.*

G.L. Debric sculpsit Regius inv. et sculp. 1743.

JOANNES IV.
PORTUGALLIÆ REX.

JOANNES
Serie
Octavus
Brigantinorum Ducum,

JOAN. IV.

P

Nomine

Nomine
Quartus
Lusitanorum Regum,
Theodosium, & Annam
Habuit Parentes,
De quibus
Dixisse sufficiat,
Eâ præditos felicitate,
Quòd
JOANNEM generaverint;
Eâque virtute,
Quòd
Edocuerint.
Calipolis
Ei præbuit cunas,
Quas
Ille rependit,

*Dum Patriam dixit,
Regiam fecit.
Eo tempore,
Quo sol
Ardentiore fulget lumine
Natus est.
Forſitan
Tunc ardentior eluceſceret,
Ne,
Novo exoriente ſole,
Videretur obſcurior.
Exin
Meritò diceretur ver
Gratius hoc flore,
Fœcundius hoc fructu,
Beatius hoc partu.
Nascituro*

Contulit diem
Mensis à Marte dictus,
Ac si
Illustrando victoriis
Omnis deberet dies
Esse Martialis.
Præclaras animi dotes,
Quas habuit congenitas,
Vel puera scens
Non habuit otiosas;
Quasi
Jam primoribus annis
Duceret lineas,
Quibus
Virtutum suarum effigies
Posset depingi.
Exactâ pueritiâ,

Aloysiam
Ducum Medinæ Sydoniæ Filiam
Duxit uxorem,
Ita sibi similem,
Ut
Uterque spiritus
Videretur unus;
Cùmque
Ex similitudine
Mutuus oriatur amor,
Haud inter eos
Discerni potuit
Uter plus diligeret,
Aut
Diligeretur plus.
Fultus
Naturæ, & gratiæ

*Dotibus verè maximis
Ad maxima pervenit,
Et quin speraret,
Quæ summa sunt,
Obtinuit.
Namque omissis
Ambitu,
Imò & desiderio,
Fustitia
Non tam contulit,
Quàm
Reddidit Imperium.
Gemebant sub Hispanorum jugo
Lusitani,
Sive
Hominum incuriâ,
Sive*

*Arcanâ Dei providentiâ.
Verùm
Cùm
Fugi pondus
Eò videretur intolerabilius,
Quò
Furis ponderibus
Erat infensus,
Animos impulit
Diuturna sceleris impunitas,
Evasitque
Lusitanorum robur
Æquè effrenatum,
Atque fuerat oppressum.
Ad JOANNEM
Contendunt Regni Optimates;
A quo enim,*

*Nisi ab Optimatibus
Decerni posset,
optimum factum?*

Eum

*Sibi Imperatorem exorant,
Quem elegerant.*

Non

*Nisi summis viris
Parere assueti,*

Non,

*Nisi JOANNEM
Eligerent, cui parerent.*

JOANNEM,

Qui

*Atavis editus Regibus,
Ne Majoribus minor foret,
Æquum erat,*

Ut Majores illos agnosceret

Tempore,

Non

Potestate.

JOANNEM,

Cui

Nil nisi Regis nomen

Imperium adderet;

Quandoquidem

A se ipso Dignitatem haberet.

Forfitan

Eam sibi satis ducens,

Imperare recusavit;

Ne

Id subditi habere videretur,

Nempe

Imperium offerentibus

Obtemperare.
Profectò
Erat adeo sublimis,
Ut non indigèret
Solij culmine ;
Adeo egregius ,
Ut nihil pene interesset
Inter Ducem natum ,
Et
Regem futurum,
Regibus ortum ,
Et Regibus
Succedaneum.
Attamen
Id honoris (utique magni)
Ab Electoribus habuit ,
Scilicet

*Dignior Imperio haberi;
Namque
Ille dignior habetur
Qui
A prudentia oculata eligitur,
Quàm
Qui
A fortuna cæca destinatur.
Hinc verò
Electionem,
Quantumvis liberam,
Fas erit
Dicere necessariam;
Non enim
Posset non eligi
Qui
Non posset occultari.*

*Egregiæ meruerunt virtutes
Suffragia,
Formaque
Addidit virtutibus merita ;
Illæ
Præstiterunt ut oportèret ;
Hæc autem
Ut decèret ,
Eum Regem constituere.
Denique
JOANNIS electionem decorant
Quòd fuerit
Ab infantibus prædicta ,
Miraculis detecta ,
Et
Non cubiculis ,
Sed Templis peracta.*

Quasi
Deus ipse velit,
Non hominibus verti,
Sed sibi.
Idcirco
JOANNES precibus annuit,
Humeros oneri supposuit,
Caput Coronæ submisit.
Præterea
Concussæ Reipublicæ misertus,
Imperijque ruentis
Dolore agitatus,
Credidit,
Non licere sibi nolle,
Cùm posset
Reparare.
Communis utilitas, non propria,

*Patriæ gloria, non sua
Mentem impulit,
Voluntatem deflexit.*

Credidit

*Id maximum sibi commodum
Regiam afferre Dignitatem;*

Nempe

*Indigentium incommoda
Veluti è superiori specula
Posse videre;*

Eisque

*Superiori indulgentiâ
Providere.*

Ea propter

Sceptrum

*Non tam admisit,
Quàm*

*Non rejecit.
 Eo collato,
 Statim è collo
 Hispanum excussère jugum
 Lusitani,
 Seseque
 Subdiderunt novo Regi,
 Cui
 Nihil supererat dominaturo,
 Cùm antea
 Fuerit dominatus
 Et mentibus, & cordibus
 Spontè deditis,
 Liberè mancipatis.
 Habuit tamen
 Clientes
 Eò sibi libentiùs addictos,*

Quò ab alienis
 Feliciùs abstractos.
 Eisque,
 Ne acceptum
 Non rependeret Regnum,
 Oblatum amore
 Sustinuit fortitudine.
 Primo Decembris die
 Inclamatus est Rex;
 Idemque dies
 Primus fuit Lusitanæ libertatis,
 Supremusque servitutis.
 Profectò
 Duplici gaudio lætus;
 Quippe qui
 Principem abstulit alienum,
 Dedit proprium.

*Omnibus Regni Provinciis
Rei series
Visa est mirabilis,
Fuitque
Stupore accepta,
Plausibus celebrata.
Cæperunt
Alij concursare,
Alij nunciata referre,
Alij
Lachrimas præ gaudio diffundere.
Ubique
Videbantur Aræ incendi,
Thura cremari,
Dona offerri,
Deoque
Grates persolvi*

*Utpote cujus
Unigeniti brachium
E' Cruce extensum,
Credebatur,
Et jacens Imperium sustulisse,
Et novum Regem confirmasse;
Cui enim
Non videretur
Hæc mutatio dexteræ Excelsi,
Manusque Domini
Esse cum JOANNE?
Interea
Illuxit sextus Decembris dies,
Quo
Ulyssiponem ingressus
Novus Rex
Secum attulit splendorem,*

Salutem, incolumitatem.

Mox

Illi sese obvium

Triumphus effudit;

Neque enim sexus,

Aut ætas, aut valetudo

Quemquam detineret,

Cùm

Omnes amor excitaret.

Post

Sexagesimum captivitatis annum

Æquum erat

Novo Regi gratulari,

Ceu

A Deo misso,

Ac è Cælo elapso,

Ut redemptionem afferret

Populo suo.
Non diu fuit,
Quin Eum
Iterum vidèrent Lusitani;
Scilicet
Decimo quinto Decembris die,
Nullis non fastis memorabili,
Populus qui ambulabat in tenebris
Vidit lucem magnam.

Eo die
JOANNES
Capiti Coronam aptavit,
Deoque,
Cui debitam censuit,
Ut offerret
Ad Metropolim contendit,
Ibique

Ante thronum misit.

Heros,

Qui conscenderat solium

Illis gradibus,

Quibus

Conscenditur Cœlum,

Haud aliter gratularetur Deo,

Nisi

Desumpto

A Cœlestibus Coronatis exemplo.

Dum tamen

Sacrum aditurus Templum

Regio comitatu stipatus

Equitaret JOANNES,

Factum est,

Ut

Usquequaque opplerentur viæ;

*Nemo siquidem fuit,
Qui
Regium visurus sessorem
Alacriter non exiret,
Certatim non accurreret.
Nec mirum;
Quandoquidem
Omnium compedes
Fregerat JOANNES.
Illum
Indicabant parvuli,
Ostendebant juvenes,
Mirabantur senes,
Celebrabant omnes;
Ipsaque tellus
Forsitan motibus exultaret,
Si mens foret,*

*Novoque à Domino
Stabilitatem non indueret.*

*Hisce plausibus
Gubernacula fluitantia recipiens,*

Statuit JOANNES

Omnibus se gratum exhibere;

Ususque

Severitate benignâ

Facentes sustulit,

Nutantes solidavit,

Separatos collegit;

Nec fuit

Qui,

Non manserit,

Aut supplicio domitus,

Aut pietate devictus,

Aut metu quietus.

*Regni Reparator
A Lusitanis appellatus,
Et ab Exteris notus,
Nomen accepit
Potius à Jure, quam à Sorte;
Eoque
Haud fas erit
Quemquam postea insigniri;
Etenim
Nostræ libertatis Assertor
Recuperatum à se regnum
Ita firmavit,
Ita munivit,
Ita solidavit,
Ut
Nullam posthac ruinam
Pertimescat,*

Quæ
Indigeat Reparatore.
Fuerint olim appellati
Pisones, Frugales;
Lelij, Sapientes;
Pij, Mettelli;

JOANNES

Unâ Reparatoris appellatione
Has omnes sibi vendicat,
Quæ plures complectitur.
Primos imperij annos
Affiduo labore confecit,
Nec
Illo territus umquam defecit;
Imò
Ut sol
Consistere non potest;

*Ita JOANNES
Continuis laboribus,
Et in se
Quodam orbe redeuntibus,
Impatiens erat quietis.
Innumera,
Quæ gessit bella
Solutus noverit,
Qui victorias numerabit;
Easque
Tanta celeritate comparatas,
Ut videatur
Milites
Palmarum aviditate convolasse,
Tantumque Regis auspiciis vicisse.
Prælium autem,
Quod appellant Montigij.*

*Ejus nomen
Numquam
Non reddet commendabile,
Cum enim
Lusitanus exercitus
Fuerit numero longé inferior,
Attamen evasit victor;
Erat siquidem virtute potior.
Hinc
Commune apud omnes
Invaluit effatum;
Victorias comparare,
Non numerum,
Sed JOANNIS auspiciam;
Ducesque,
Proposito qualicumque praelio,
Certum sibi*

*Spondebant triumphum,
Non tam proprio fisci robore,
Quàm
Regis felicitate;
Quæ,
Numinis instar,
Videbatur
Hostes exanimare,
Clientibus animos ingerere.*

*At JOANNES,
Non sibi, sed Justitiæ,
Quæ
Pro illo certabat,
Triumphos vertebat,
Eâ ductus mente,
Quòd
In tam dispari contentione*

*Haud posset justior causa
Non superare.
Per triumphum pene
Lustrorum spatium
De recuperando
Pernambucano Statu
Adversus Hollandos certavit;
Quoadusque
Dejectos in fugam convertit;
Nullamque
Tot praeliis
Passus est jacturam;
Imò
Ab illis
Iteratam reportavit coronam.
Hæc cum omnibus enotescerent,
Vix opus erat*

*Milites obarmare ,
Regnumque ,
Et Regni confinia defendere ;
Namque
JOANNIS potestas ,
Belloque felicitas ,
Murus erat
Adeo fortis , & formidandus ,
Ut hostes
Non modò non oppugnare ,
Sed
Ne accedere quidem
Auderent .
Horum nonnulli
Se subdiderunt JOANNI ,
Rati
Gloriosius sibi fore*

*Sese impunè dedere,
Quàm mulctatos vendere.*

*Imò
Pretiosiori tunc libertate potituros,*

*Cùm
Lubenter illam offerrent.*

JOANNES verò,

*Qui
Quantumvis
Bello nutritus, et assuetus*

*Ita pacem amabat,
Ut pro eâ decertaret,*

*Pluris tamen fecit
Sponte deditos,*

*Quàm
Sanguinis pretio coemptos;
Erat siquidem*

*In præliis, ac victoriis
Potius
Indulgentiâ ductus
Quàm
Factantiâ elatus;
Utpote Cujus robur
Ejus tantùm pietati,
(Quin fuerit minus)
Visum est cedere
Utì inferius.
Neque tamen
Hac pietate adeo maximâ
Victa est
Quorundam perfidia,
Qua certè
Occisus foret,
Ni*

*Agnus tamquam occisus ,
Cujus
Solemne comitabatur triumphum ,
Vitam servaret ,
Insidias detegeret .
Extat eo loco
Regium Cœnobium
A Regina extructum ,
Corpus Christi dictum ,
Cui sacrum ;
Neque enim
Beneficium adeo memorabile
Rependeretur Servatori ,
Nisi
Regio monumento
Ad eum servandum ,
Eique*

*Assiduis laudibus
Grates persolvendum.*

*Posthac
Regni prosperitas
Cæpit indies adaugeri;
Ac si Sors ipsa
Unâ cum Regno
Tanti Principis
Subderetur dominio.*

*Effloruit non modò ut antea,
Sed*

*Gloriosius instaurata
Optimos fructus parturivit;
Visus est JOANNES
Et Regni Reparator,
Et Conditor;
Siquidem*

*Civitates & exornavit,
Et
Prope de integro restituit.
Innumeras penè arces,
Easque omnes inexpugnabiles,
Fussit excitari;
Ut suos,
Etiam se sublato,
Redderet securos.
Novas leges
Frangendis vitiis,
Et regendis moribus
Condidit;
Quasi Eum
Vitiosis
Pudèret clientibus imperare;
Et*

*Non nisi benemeritos
Vellet agnoscere.
Multos dies
Curia insumpsit,
Ut ei
Pristinam auctoritatem adderet;
Ductusque
Religione equitatis
Reorum causis interfuit,
Multisque
Quin Justitiam læserit,
Condonavit;
Oblatâ potiùs,
Quàm
Exoratâ benignitate.
Hac arte
Omnium sibi traxit affectus,*

*Omniumque
Benevolentiam consequutus,
Dicere solitus;
Id tantum timere,
Timeri.
Ut verò
Timori occasionem tolleret,
Nulla fuit
In audiendo difficultas,
Nulla
In respondendo mora;
Velutique Numen invocatum
Statim audiit,
Ac postulatis annuit.
Benemeritos ita muneravit,
Ut nemo fuerit,
Cujus*

*Spem, & expectationem
Non falleret;
Adeo liberaliter
Eos affecit!
Sæpe accidit,
Ut
Præstandi celeritate
Occuparet tempus optandi,
Nesciens
Sua commendare beneficia.
Maximis virtutibus præditos;
Et
Non ex copiâ sumptos,
Sed optatos
Provinciarum custodiæ,
Militaris rei summæ,
Consiliorumque arcanis*

Præfecit;
Sciebat enim,
Virtutem
Omnibus præferendam;
Utpote
Ad omnia Reipublicæ munia
Aptiorem.
Cùmque
Magna quidem
Ejus fuerint beneficia,
Fiebant utique majora,
Imò maxima;
Quippe quibus
Dignoscebantur benemeriti.
Civium constantiæ favit;
Magnitudinem sustulit;
Bonis præmia obtulit;

*Desides exacuit;
Inertes allexit;
Omnesque,
Quos non invenit bonos,
Esse coegit.
Erat quidem
Imperator dignitate;
Ast
Videbatur sodalis conversatione;
Neque enim ignorabat
Quam omnium interesset
Eum spectare,
Cernere, audire, frequentare.
Propterea
Cum nullum temporis spatium,
Momentum, aut punctum
Suis fuerit*

PORTUGALLIÆ REG. 153

*Hac benignitate sterile,
Nullum sibi
Fuit vacuum laude.
Clandestinas
Accusationes pertæsus
Haud admisit;
Assuetusque
Soli famæ credere,
Hanc,
(In quâ erat)
Sententiam dictitabat:
Nemo omnes,
Neminem omnes fefellere.
Maximus secreti cultor
Nulli
Arcana indicavit,
Aut propria, aut aliena,*

*Omniaque servare scivit,
Ceu nesciverit.
Laterones adeo à se arcuit,
Ut nullus
Ejus lateri hæserit;
Quasi omnibus
Æquè cor servaverit,
Omnibusque
Æquè pervium voluerit.
In hoc verò
Nemini non videbitur
Alexandro superior;
Non enim
Ephestionem habuit,
De quo
Asserere potuerit,
Quòd*

Alter idem esset.

Eccur autem

*Alienæ libertatis Assertor
Regiam, ac propriam manciparet,*

Ut

Subditorum studiis inserviret?

Præsertim

Cùm

Optimè noverit

Nihil Imperatoribus decentius

Quàm

Sibimet ipsis subjacere;

Nihil dignius,

Quàm

Uni tantum rationi

Obtemperare.

Musices apprimè doctus,

*Non minùs delectabatur
Armorum strepitu,
Quàm
Vocum concentu,
Ut nullibi,
Nulloque modo
Non militaret Deo;
Et campo, & choro;
Et cùm bella cieret,
Et cùm pro victoriis
Grates persolveret.
Profectò
Musicam
Sublimiorem reddidit,
Cùm
Eam tractavit,
Temporaque, & spatia*

PORTUGALLIÆ REG. 157

Ejus studio impendit.

Qui

Concordes

Satagebat efficere voluntates,

Quidni etiam

Vel dissimiles voces

Revocaret ad harmoniam?

Non satis

Sibi visum est,

Ut

Sacra effunderetur in præconia,

Concentus geminare

Utique graviori voce,

Nempe sua;

Voluit etiam

Modulos sufficere,

Ut

*Omnium vocibus
Divinas laudes
Concineret.*

*Scilicet
Suum etiam Lusitania
Habuit Amphionem,*

*Qui
Sacratiori modo
Eam edificaret,
Cum*

*Non saxa,
Sed corda
Movêret;
Non muros, sed animos
Faceret*

*Ad Cælum attolli.
Virgini Deiparæ*

PORTUGALLIÆ REG. 159

Regni commisit Patronatum,
Post juratam
Conceptionis Puritatem;
Statuitque,
In Academiis
Neminem ad quemquam
Assumi gradum
Quin prius
Id Privilegium
Jurejuraverit defensurum.
Sciebat
Principem esse supra leges;
Voluitque
Legem hanc supra Se esse.
Profectò
Magnum fuit jurare;
Majus juratum defendere,

*Promittere , magnum ;
Exequi , majus ;
Religiosius siquidem est
Non pejerare ,
Quàm
Se juramento obstringere.
Fecit utique
Ut in Eo haberent successores
A quo discerent
Quid optimum facerent ;
Namque
Non opus est illis
Iter instruere ;
Sufficit ,
Instructum non deserere.
Hisce Religionis monumentis
Addidit alia*

*Temperantiæ mirabilia.
Abundantem rejecit sumptum,
Vix usurpando necessarium;
Et ita emendavit
Appetentes superfluum;
Quippe qui
Ad Principis (ut solet) modum
Sese libenter coecerunt.
Prandium
Sæpius capiebat statarium;
Idque
Ad humani tantum corporis
Necessitatem,
Gaudens
Castrensi cibo,
Ministro obvio,
Poculo fortuito.*

*Denique
Illud Ei præstitit Imperium;
Scilicet,
Ut certum haberemus,
Eum
Etiam sub Regibus aliis
Vixisse legibus suis;
Quibus,
Et pro suis,
Et pro nostris moribus
Debitorum reddimur;
Quandoquidem
Tanto sub Principe
Facta sunt omnia
Foris placita, & domi prospera.
Insuper
Tantum compos bonorum*

*Hausit sibi Lusitania
Ingentis spei fructum
Ex Liberis, quos genuit;
Vidit siquidem
Theodosium Brigantiae Ducem,
Brasiliarum Principem,
Qui
Longè amplius
Adimplevit spatium
Nominis splendore,
Quam
Dominiorum potestate;
Nulla siquidem
Terrarum pars fuit,
Quam
Ejus fama non pervaderet,
Quamque*

*Ejus jactura non premeret;
Neque enim
Tantum Principem
Ablatum non senserit,
Nisi solùm Cælum,
Quod,
Veluti Eum terris inviderit,
Sibi rapuit.
Vidit etiam Lusitania;
Vix tamen vidit
Annam;
Siquidem
Eadem illi dies fuit
Nativitatis, ac funeris.
Adeo breviter Cælum nata,
Ut tantùm ostenderetur
Cælo nata.*

PORTUGALLIÆ REG. 165

*Vidit item, & flevit Joannam
Ætatis flore succisam,*

Sed

Virtutum fructibus exornatam.

Vidit quoque Catharinam

Angliæ solio evectam,

Illudque sublimiùs evehentem.

Emmanuelem

Et natum, & vitâ functum,

Qui

Quasi erubesceret

Diu terram incolere,

Unâ die

Viator extitit,

Cæloque constitit.

Alphonsum successorem Patri,

Petrumque Alphonso.

*His etiam fas erit annumerare
 Mariam,
 Quæ
 Deo liberiùs inservitura
 Excalceatarum Monialium
 Cœnobium elegit Carmelitanum,
 Illudque
 Vivens reddidit illustrius,
 Mortua sacratius.
 Profectò
 Nulla proles
 Extitit JOANNI fœcundior;
 Hanc enim
 Cùm Deo desponderit,
 Factus est Deo affinior.
 Tandem
 Octavo idus Novembris*

PORTUGALLIÆ REG. 167

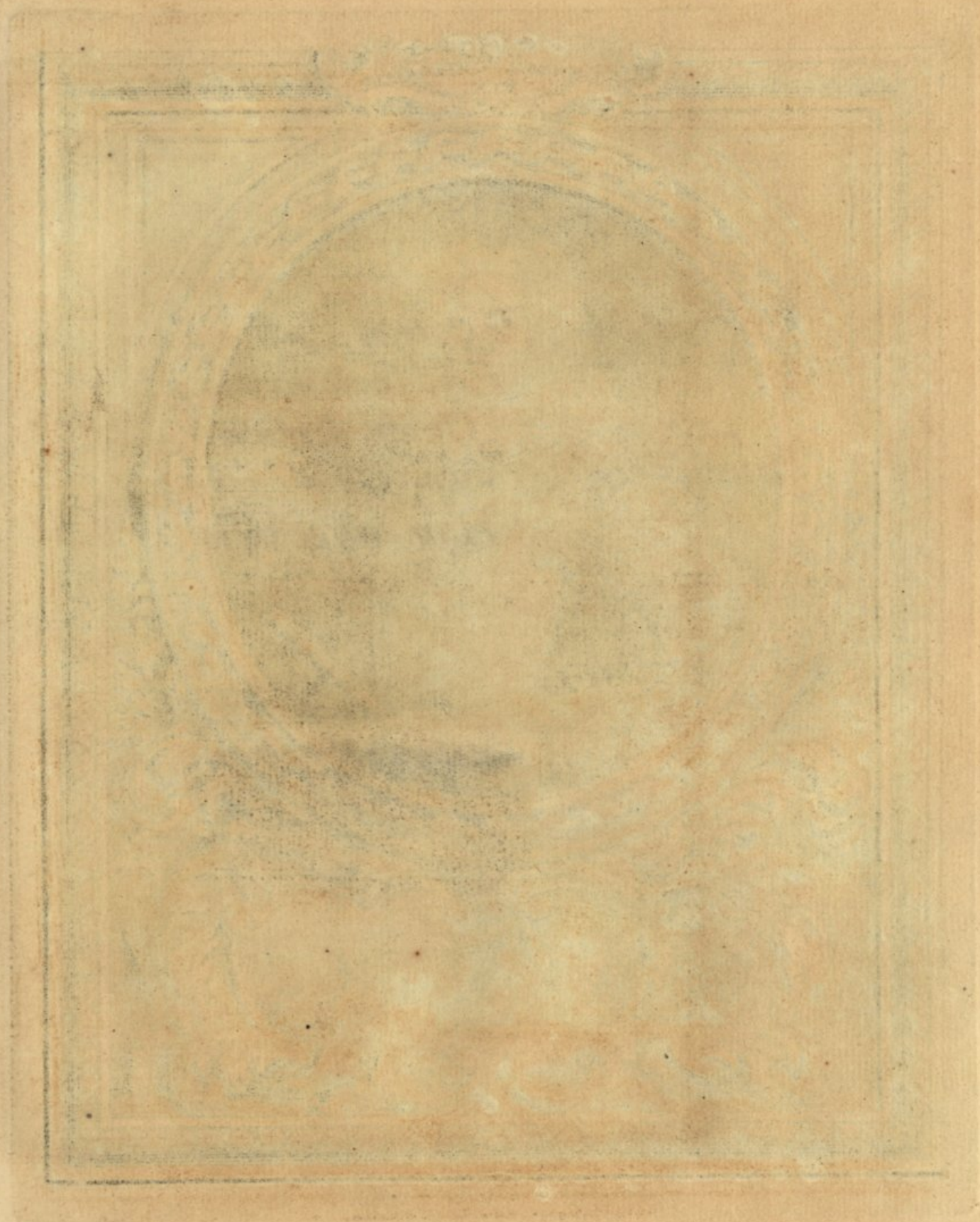
Anno
Millesimo sexcentesimo,
Quinquagesimo sexto,
Quo
Quadragesimum quintum
Supra medium enumerabat,
Ulyssipone occubuit.

Vita
Adeo gloriosa
Non ætate, sed æternitate
Erat pensanda.

Facet
Apud Canonicos Augustinianos,
Alibique
Facere non debuit
Vir Augustus.
Univerforum cordibus

*Erit infixus ;
In ore , in sermone ,
Ac totius Lusitaniæ
Erit in desiderio.
Unum demum
Ejus memoriam extinguet ,
Humani generis
Extinctio.*

G.F.L. Dübriè delinxiator et sculptor Regiè in aetate 1745.

JOANNES V.
PORTUGALLIÆ REX.

JOANNES
*Lusitanorum Regum
Quintus nomine,*

JOAN. V.

Y

Primus

*Primus felicitate,
 Unicus magnificentiâ,
 Præteritum beavit seculum
 Vitæ exorsu,
 Præsens progressu,
 Futura recordatione.*

*Non naturæ, sed gratiæ;
 Non sorti, sed Providentiæ
 Debuit,*

*Quòd fuerit Princeps natus,
 Quin fuerit Primogenitus;*

Siquidem

Nasciturum

Præcessit Frater

Nativitate, & morte;

Forsitan,

Nequem majorem natu

Agnosceret JOANNES.

Petrum

De Nomine secundum,

Et Mariam Sophiam

Parentes habuit.

A Petro firmitatem,

A Sophia Sapientiam,

Ab utroque

Splendorem accepit.

Felix,

Quòd acceperit,

Felicior,

Quòd accipiens rependerit;

Felicissimus;

Quòd rependens,

Accepta superaverit.

In lucem prodituro

*Præbuit incunabula Ulyssipo ,
Quæ
Ni ab eo magnitudinem haberet ,
Tantum Incolam
Capere non posset.
Natalem
Contulit October ;
Hincque
Meritò optima pars diceretur anni,
Cum protulerit
Optimum fructum autumnii.
A puero
Traxit mores
Alimento similes ,
Candidos , non cruentos.
Vixque
Bonæ indolis flos apparuit,*

Statim
Virtutum germen erupit,
Non tumens tantum,
Sed
Fructibus maturum.
Pietatis opera
Calluit, quasi inventor,
Exercuit, quasi author;
Ea siquidem,
Quæ alios
Edocuit disciplina,
Ei
Videbatur induisse natura.
Omnibus scientiis instructus,
Factum est,
Ut omnes comprehenderit,
Quin compresserit;

*Adeo vastissimo
Pollebat ingenio!
Pubescentibus annis agrotavit,
Cumque Eo salus publica.
Forſitan
Oportuit Eum aegritudine probari,
Ut videretur mortalis;
Statimque
Sanitati restitui,
Ne viderentur immortales,
Qui,
Eo non ſoſpitate,
Vitam ducerent.
Kalendis Decembris
Juratus eſt Princeps.
Nihil
In Comitibus actum eſt egregius;*

*Magnum quippe foret
Fidem præstare;
Id verò
Visum est parùm;
Deque suis
Meruit JOANNES
Quod maximum possent,
Nempe
Fidem juramento obstringere.
Eo die,
Quo
Divino cruore rubescens
Christus vocatus est JESUS,
Regiâ Purpurâ indutus,
Fuit JOANNES
Rex inclamatus.
Liceat jam*

Matheſis cultoribus
 Sanguineo ſpectato cometâ
 Non perniciem,
 Sed
 Regnorum portendere felicitatem;
 Ab hoc enim ſanguine
 Regni noſtri felicitas
 (Veluti portenſa)
 Tunc incœpit,
 Ac hucusque exiſtit.
 Adhuc puer
 Conſcendit ſolium;
 Jam enim
 Ita erat factus ad Regnum,
 Ut ultra
 Illi à Cœlo non fuerit differendum.
 Quasi

Lucerna accensa

Super candelabrum

Factus est notior,

Cùm non posset

Fieri dignior.

Illicò

Spem posteritatis ne distulerit,

Omniumque votis

Ne restiterit,

Sponsam deligere statuit.

Toto circum lustrato Orbe,

Mariannam Austriacam vidit,

Quâ

Majorem non inuenit,

Ac,

Ut Sibi parem

Despondit.

*Sæviebat tunc temporis
Mars cruentus;
Diuque dimicatum fuerat
Cum Gallis, ac Hispanis,
Non sine
Lusitanorum victoriis
Potius virtuti,
Quàm numero debitis,
Cum tamen
Novo JOANNIS regimini
Videretur Sors
Addi consors,
Belloque auxiliaris,
Noluit hostis
Adversarium sustinere,
Quem desperabat
Posse vincere;*

*Cæpitque de Pace agere.
Annuit exoratus JOANNES,
Hostiumque sanguini pepercit,
Dum bello abstinuit;
Ni mavis,
Quod
Nocentius bellum intulerit,
Cum
Suorum manibus cadere
Non permiserit.
Exin,
Ceu aureum fluxisset seculum,
Ausus est nemo
Regnum adoriri,
Quin potius à cunctis
Visum est adorari.
Scilicet*

*JOANNIS reverentia,
Ejusque virtutis observantia
Hostes coercuit
Ne
Irruptioni occasionem dederint,
Nec admiserint.*

*Profectò
Hæc est maxima victoria,
Non militum sanguine,
Sed Regis veneratione
Comparata;
Non clientum discrimine,
Sed tranquillitate
Obtenta;
Eaque,
Non una tantùm,
Sed quotidie repetita,*

*Et pene æterna,
 Siquidem non interrupta.
 Bellicis solutus curis,
 Regni consuluit incrementis.
 Sciebat,
 Fortunam suam
 Nihil habere majus,
 Quàm ut possset,
 Suamque naturam nihil melius,
 Quàm ut vellet
 Suos extollere;
 Idcirco
 Vix Jani Templum clausit,
 Templum Apollinis aperuit,
 Et,
 Ne Armata Paladi
 Togata cederet,*

*Ad excolendam juventutem
Condedit Seminaria,
Ad promovenda studia
Dilargitus est præmia,
Ut
Ejus canendis laudibus
Imbuerentur ingenia,
Suisque stipendiis
Cresceret Sapientia.
In dies majora meditatus
Regiam instituit Academiam,
Cujus
Non tantum factus est Author,
Sed etiam Protector.
Ne
Splendorem amiserit,
Quem nata accepit,*

*Æquum erat ,
Ut ab Eo haberet conservari ,
A quo habuit fieri ;
Ab Eo protegi ,
A quo erigi .
Quinquagenos designavit socios ,
Quibus
Et sacra , & profana Regni
Destribuerentur conscribenda .
Profectò
Tanto à Principe designari
Sufficeret ,
Ut eos aptiores redderet ,
Ni forent .
Sciebat JOANNES
Perinde esse carere fastis ,
Ac factis ;*

Fecitque
Ut opera pene abolita
Viderentur instaurata;
Armis gesta
Calamis recensita;
Ne deesset Heroum brachiis,
Scriptorum manus.

Revixere
Qui perierant apud immemores
Et litteris, & armis illustriores,
Dum JOANNES
Eorum facta commendari præcepit;
Eisque lux reddita
Nunquam defutura.

Revixit
Lusitanum Imperium
Sue originis oblitum,

*Ceu nunquam natum,
Dum suos legit natales,
Jam magnitudini,
Qua nunc tollitur,
Aptiores.
Ipsi quoque
Scriptores Regij,
Si non reviviscunt,
Meliolem tamen lucem hauriunt
Quoties
Intra Palatinæ Domûs valvas
Admissi
JOANNEM aspiciunt,
Qui
Eos præsentia urget,
Majestate flammât,
Dignatione beat.*

*Numquam tamen
Intuentium oculos satis explet;
Quippe quem desideres,
Etiam dum videas.
Verus Sapientiæ cultor
Haud posset non promovere
Dei cultum.
Sciebat utique,
Quòd
Omnis Sapiencia
A Domino Deo est;
Eumque, à quo eam accepit,
Et venerari scivit,
Et edocuit;
Dum
In Eucharistia invisibilem,
Tamquam videns adorans,*

*In Eumque
Tamquam cæcus credens,
Annum triumphum decrevit
Nullibi parem,
Quamvis
Regiæ pietati imparem,
Unoque Deo minorem.
Eidem absconditæ Majestati
Laurisalense Cænobium condidit,
Monialibusque
Redditus consignavit,
Ut
Temporalibus curis vacuæ
Assiduis Dei laudibus vacarent.
Parùm sibi visum est
Virtutem colere;
Voluit etiam*

*Fovere, ut cresceret;
Alere, ut subsisteret.
Virgini Dei Parenti,
Divoque Antonio
Templum, ac Cœnobium posuit
Masræ extructum,
Cui
Æquale nullus;
Majus,
Solut possit JOANNES;
Utpote cujus
Pietas, & potestas
Nullos patiuntur limites.
In eo construendo
Tantum adhibuit magnitudinis,
Quantum in perficiendo
Celeritatis;*

Factumque est,

Ut

Non lentè,

Sed

Brevi, ac luculentè

Monumentum

Expleverit' æternum.

Nempe

Adeo sunt stupenda

Operosæ religionis miracula!

Profectò

Cælo tenus

JOANNIS pietas provehitur;

Siquidem

Ad omnes Cælites extenditur;

Quibus

Templa sacrat,

*Aras ornat,
Donaria confert,
Veneratur simulacra;
Eaque
Reddit utique Sanctiora,
Et cultu, & exemplo.
Nec mirum,
Quòd
Cælestium curæ
Totum Se credat,
Qui,
Non nisi Cælo genitus
Creditor.
Illi
Officiosior exhibendus,
Cùm
Integrum Orbem*

*Non posset ,
Ulyssiponem divisit ,
Ut eam*

Bis sacraverit.

Sedem Patriarchalem erexit ,

*Eamque erectionem ,
Quo Summus Pontifex
Habuerit in pretio ,
Annulo Aureo ostendit ,
Quo signavit.*

Thomam Primum

(Cardinalem modò) Patriarcham

Ei præfecit

Hic

Ille Thomas est Primus ,

Nulli secundus ,

Cujus

Lamecensi, ac Portuensi
Infulis insigniti,
Sacroque murice
Rubescentis
Sola Tiara superest meritis,
Quæ
Non super est merita.
Insuper
Regni Illustriores,
Sanguine, ac dignitate
Alios Principales,
Præsules alios;
Alios Canonicos;
Itemque Beneficiarios
Constituit,
A quibus laudari fecit
A solis ortu usque ad occasum

Laudabile Nomen Domini.

*Non diu post
Civitatem à Se divisam
Iterum fecit unam,*

Ut

*Quam Deo
Sacrauerat duplicem,
Denuo sisteret
Singularem.*

*Haud absimili pietate
Episcopatum Paraensem
Instituit,
Complures Sedes Episcopales
Exornavit,
Complures dirutas
Refecit;
Ministros quoque Ecclesiasticos*

*Plurimum auxit.
Nulla denique
Fuit tellus
Etiam longè sita,
Ejus ditioni subdita,
Quam non curaverit
Laudabiliter regere,
Salubriter pascere;
Bonisque moribus imbuere.
Profectò
Nemini plus debet Ecclesia,
Quàm JOANNI;
Totum siquidem sese illi donat,
Largitionibus effusum,
Affectu integrum;
Observantiâ multiplicatum;
Famulatu subditum;*

PORTUGALLIÆ REG. 195

*Reverentiâ Filium;
Zelo Patronum.*

*Has vices
Et visus est agere, & explere,
Cùm*

*Turcarum potentia
Ecclesiam ausa est adoriri;*

*Tunc enim JOANNES
Classem jussit adornari,*

Quam

*Clementi Undecimo
Sedis Romanae Præsidi Summo,*

Semel & iterum

Suppetias misit,

Adeo felici eventu,

Ut

Idem fuerit suos mittere,

Ac
Victores constituere.
Cæsare utique major;
Quippe qui
Venit, vidit, & vicit;
At JOANNES
Vicit, quin viderit, aut venerit,
Quasi
Numinis instar,
Quin solio abscederet,
Suos inflammaret,
Eorumque manibus
Hostes dejiceret.
Nemo equidem Eum non fatebitur
Verum Ecclesiæ Patronum,
Imò & Præsidium,
Cùm utrumque

*Romana Fides adstruxerit,
Ac
Autographâ Epistola ostentaverit.
A' Sacris
Ad Civilia intentus
Novit utraque simul providere,
Quin videretur confundere;
Imò
Ut Sacra
Altera manus protegeret,
Et Civilia
Altera perageret;
Maximas pecunias insumpsit
Itineribus publicis reficiendis,
Fecitque
Ut essent prava in directa,
Et aspera in vias planas,*

*Ne sui
Ambularent vias difficiles.
Eâ parte,
Qua Tagus
Vorticosis gurgitibus interfluit,
Et
Arenosis ambagibus intercluditur,
Fecit JOANNES,
Ut in lenem prodiret amnem.
Scilicet
Ferocioris Elementi
Vis indomita
Tanto impetu librata,
Tantâque mole evecta,
Uni
Visa est cedere JOANNI,
Seu*

Tanti Principis potentiâ devicta ,

Seu

Ejus celsitudini

Profundè inclinata.

Fecerit olim

Xerxes in profundum

Pedicas aureas ,

Ut Neptunum alligaret ,

Qui fluctibus ferociret.

JOANNES

Sublimiori usus consilio ,

Noluit eum alligare ;

Sed

Iter sternere ,

Ut

Liberiùs excurreret.

Hinc verò

*Potissimo Eum jure
Dominum maris appellaverim,
Quòd
Non libertatem coercuerit,
Sed
Concesserit.
E' Tago rediens
Novos amnes,
Resideſque aquas
A' longè conductas
Aridis Civitatis visceribus
Infundere curavit,
Deditque
In deserto aquas,
Flumina in invio,
Ut daret potum populo suo.
Quot tamen ad aquas conducendas*

Arcus extruxit,
Tot sibi
De siccitate superatâ victori
Triumphales arcus erexit;
Ipsæque limphæ;
(Habent siquidem,
Qua plaudant linguam,)
Dum fluent, plaudent
De rusticanis
Urbanas facienti;
Ipsique
Quotquot
Earum latices potaverint,
Earum etiam perennitate bibent,
Quo grates modo persolvent;
Neque enim
Aliter evaderent

*Tanto beneficio conformes ,
Ni fuerint perennes.
Operibus
Et factu difficillimis ,
Et usu sempiternis
Intra ,
Et extra Civitatem peractis ,
Fecit
Frugibus uberem ,
Pastionum numero lætam ,
Rivis metallorum fluentem ,
Porticibus accinctam ,
Circuitu immensam ,
Tantoque Domino ,
Si non parem ,
Aptiorem.
Hinc*

*Facile est conjicere ,
 Quo
 Civium flagret amore,
 Qui
 Eorum utilitatibus
 Adeo sedulus indulget;
 Idque dixisse sufficiat,
 Scilicet;
 Ulyssipone contagio oppressâ,
 Haud cogi potuit,
 Ut eam desereret,
 Ne
 Ægrotantium curæ deficeret;
 Factumque est,
 Ut
 Largissimo effuso thesauro
 Suis salutem emeret ,*

*Præsentia
Vitam redimeret.
Namque,
Eum
Ceu veneraretur tabes,
Non diu fuit,
Quin populo parceret,
Et
A Civitate abscederet.
Æquè
Suorum consulens utilitati,
Ac valetudini,
Pauperes ditavit,
Despectos sustulit,
Benemeritos præmiis affecit,
Et
Quasi novum,*

*Felicissimumque Astrum
Illis enatum,
Omnium fortunas evexit.
Aureas monetas fecit excudi
Regiâque Imagine insigniri,
Ut nullus fuerit,
Cujus utilitatibus non adfuerit.
Regni
Speculatus commoda, & proventum,
Et specula, & vitrum
Confici decrevit,
Vitriariosque conductos accivit,
Qui
Ministrato spiritu
Utrumque efformarent,
Ut suis
Hæc ministratio spiritûs*

Esset in gloria,

Dum

*Fragilitatem è vitro noverint,
Maculas ad specula terferint.*

Armorum genus omne

Ut ad manus haberet,

Fussit fabrefacere;

Neque enim voluit tantùm

Militiæ arma movere,

Sed

Domi conficere, & asservare.

Et locum destinavit,

Et sæpe interfuit

Pulveri pyrio conficiundo,

Ut vim adderet,

Calorem incuteret,

Splendorem sufficeret.

*Mirabile findendis lignis
Condidit Artefactum
Aere impellente
Volvendum,
Ut suis inservitura
Ipsa etiam cogeret Elementa.
Navale construendis navibus,
Arsque
Constructis in mare detrudendis ,
JOANNIS sollicitudini
Opus est debitum.
Scilicet ,
Quæ quondam nautarum turbâ,
Ac
Troclearum machinâ
Vix movebantur ,
Nunc JOANNIS nutui*

*Raptim auscultantes
In mare defiliunt,
Quasi
Et rudiores trunci
Tanti Principis numen advertant,
Eique obtemperaturi
Sponte accurrant.
Sericam Textrinam
Extrui permisit,
Ne,
Eo sub Rege,
Ullo Regnum deficeret ornatu.
Papyraceam Fabricam
Omnium votis
Jampridem exoptatam,
Et fecit introduci,
Et stabiliri;*

*Meritòque,
 Ejus siquidem
 Conscribendis actis
 Quotquot erant,
 Non sufficerent.
 Hæc omnia
 Non
 Diurnâ temporis intercapedine,
 Sed
 Festinâ
 Confecit celeritate;
 Etenim
 Addidit tempori,
 Quod suo detraxit otio.
 Usque adeo
 Somno, epulis, venatione,
 Choreisque fraudatus;*

*Rebus, commodisque publicis
Omne tempus impendit;
Miroque modo
Præteritum revocat,
Præsens sistit,
Futurum prævenit.*

Profectò

JOANNIS

*Labor hic indefessus,
Ardor continuus,
Non humanum,*

Sed

*Pene Divinum simulat;
Sua enim
Cum sint omnibus intervalla,
Et terra
Cesset novalibus,*

*Et terrigenæ
Operibus,
Solutus JOANNES
Quietem non admittit.
Scilicet
Assiduè laborat,
Ne sui
Labore deficiant;
Neve
Otio torpeant.
Pervenit
Ad remotiores orbis plagas
Hæc mirabilis
JOANNIS sedulitas
Adeo regnandi magistra;
Eaque plecti nonnulli populi,
Tanti Principis*

*Fœdera ambierunt,
Summam rati felicitatem
Illius ditioni subjacere.
Nonnulli etiam Reges*

JOANNIS

*Amicitiam exorârunt,
Seseque*

Illi

*Vectigales obtulerunt,
Ceu Coronæ*

*Decus augere vellent,
Cum*

Ejus sub tributo viverent.

Qui sibi

Ita strictè vinxit alienos,

Haud posset non strictiùs

Vincire suos,

Quos
Præsentia reddit allectos,
Humanitate pronos,
Assuetudine captos,
Moribusque, ac virtutibus
In stuporem conversos.
Primam illius virtutem
Non satis dignoscet,
Qui
Omnes animadvertet;
Illud tamen certum;
Primum, quod exhorrescit vitium,
Esse mendacium.
Eapropter
Assentatores
A se, ac ab Aula arcere
Longè satagit,

*Ut à fucatis mendacij venenis
Longè absit.
Æquè, ac veritatis amator,
Secreti cultor
Proprium & alienum occulit,
Ac si
Illius oblivionem ceperit.
Ejus deliberationes
Adeo sunt arcanaë,
Ut
Una tantùm mens Divina,
Quæ suggerit,
Noverit.
Cùm sciat,
Bonum esse
Sacramentum Regis abscondere,
Id tantùm bonum absconditum*

PORTUGALLIÆ REG. 215

*Sibi servat,
Qui
Cætera omnia
Liberaliter communicat.
Clementia,
Propria imperantium virtus,
Nulli fuit prior Imperatori,
Cum
Roboretur clementiâ thronus Ejus.
Eâ ductus,
Arma curta prohibuit,
Fecitque,
Ut non arma,
Sed leges timerentur;
Ratus
Suis gloriosius esse,
Non è proximo, sed è longinquo*

Timeri.
Eo regnante
Facta est sibi consors Justitia,
Quæ
Nemini fuit charior;
Cuique
Nemo fuit indulgentior;
Fecit namque
Et coli, & ministrari.

JOANNI
Debetur utique
Totius Civitatis & Regni
Securitas;
Quippe qui
Novissimis legibus cavit,
Nequis
Sibi timuerit;

Cùm enim
 Nemo
 Impunè possit esse malus,
 Nec malus, nec miser
 Ullus erit.
 Profectò
 Ni JOANNES
 Tot aliis
 Præclarissimis actis
 Sibi
 Immortalitatem comparasset,
 His tantùm legibus
 Eam satis comparare posset;
 Quibus
 De nequitia extinctâ,
 Deque
 Incolumitate publicâ servatâ

*Iustitia,
Et Clementia,
Trophæum,
Et monumentum
Posuit æternum.*

*Præterea
Optimâ opportunitate
Novit etiam induere
Severitatem Domini,
Quin exueret
Affabilitatem amici;
Unus profectò,
Et eo vel maxime
Ex omnibus unus;
Quippe cui
Non idem fuit esse Rex,
Atque Tyrannus;*

Imò
Pro tyrannide
Appositâ benignitate,
Fecit,
Quòd in Se
Reperirentur conjunctæ,
Ac
Mirarentur unitæ
Humanior Majestas,
Insimul &
Pene Divina benignitas.
Bonos
Gratiis cumulans,
Malos
Supplicio efficiens bonos,
Utrosque
Reddit meliores

Omnesque
Gratos, ut filios,
Deditos, ut servos.
Cum Eo
Nata est liberalitas,
Cum Eo adolevit,
Cumque Eo vivit,
Eo tamen
Videtur alioquin major;
Neque enim, ut Ille,
Intra Regni limites coercetur,
Sed
Absque limite extenditur;
In neminem verò
Largior, & effusior,
Quàm
In meam Congregationem,

Cui
Tot honores, ac largitiones
Quotidie impertitur,
Ut
Præ nimia liberalitate
Forſan
Sterilis videri poſſet in poſterum,
Ni,
Quæ maxima in dies congerit
Beneficia, & munera,
Ipsa in dies
Eum
Oſtenderent fœcundiorem.
Proſectò
Nec immoderatioꝝ
Honorum ambitus,
Nec effrænioꝝ

Munerum aviditas
 Posset exoptare
 Quot JOANNES
 Congregationi dignatus est conferre;
 Siquidem
 Superant ambitum,
 Et aviditatem excedunt.
 Non minus immensa,
 Ac JOANNIS liberalitas,
 Est illius Sapientia.
 Non illum
 Rerum cause latent,
 Non effectus, non accidentia;
 In Omnia
 Dignoscit, praevidet, comprehendit.
 Negotia, et si maxima,
 Sunt Eo minora.

*Nullum est,
Quod,
Ceu è sublimi, non spectet;
Nullum,
De quo
Insolubilia non objiciat;
Nullumque,
De quo
Objecta non solvat,
Progressus non animadvertat,
Exitus non prædicat;
Quasi Illi
Gratia contulerit divinare;
Cum tantum
Sapientia conferat discurrere.
Id verò
JOANNIS Sapientia ignorat;*

Nempe
 Se tegere;
 Seque omnino notam facere.
 Tot egregias animi dotes
 Noluit natura occludere,
 Sed
 Ab hospitis indicare.
 Idcirco
 Formavit elegantiam Corpus
 Nulli non majestate notum,
 Etiam si Dignitatis inscio;
 Siquidem
 Ab oculorum fulgore,
 A risu gravi,
 A gestu serio,
 A sermone maturo,
 A veneranda,

*Pariterque gratâ venustate
Sublimioris mentis,
Regijque spiritûs
Colligitur domicilium.*

Scilicet,

*Cùm ad Regni confinia pervenerit
Regalia fœdera firmaturus,*

Traditis, & acceptis

Regiis Sponsis,

Illicò

*Eloquens species
Declaravit Illum.*

Erat utique

Regni Primoribus stipatus,

Auro, gemmisque

Regem simulantibus

(Neque enim

*Magnificentius spectaculum
Mirata est tellus,
Nullique Hispanorum
Antè visus
Haud potuit videri, & nesciri,
Cum
Per indicia vultûs, & corporis
Dignosceretur splendor Dignitatis,
Ac
Per elegantiam Hospitij
Majestas Hospitis.
Crediderim,
Naturam in Eo efformando
Omnes
Impendisse, & expendisse vires,
Factamque fuisse inopem,
Nec non*

Et Artem inertem,
Ut altera
Parem efformaret,
Altera
Similem effingeret;
Neque enim
Ullum hucusque simulachrum
JOANNEM
Expressit ad vivum.
Nempe
Illibatus animi candor,
Igneusque
Charitatis ardor,
Quibus
Egregia nitescit forma,
Quosque
Liberalis contulit gratia,

*Nullius Artis ,
Quantumvis operosioris ,
Exprimerentur diligentia.
Forsitan ,
Cum à fucis & fictis
Adeo abhorreat ,
Minimè patitur
Pigmentis effingi ,
Minimè actionibus ostentari ;
Quas
Non ipsomet tempore exerceat ;
Minimè tandem
Non nisi luce , umbrâque alienâ
Conspici ,
Qui propria
Omnibus solet elucere ,
Omnesque obumbrare.*

*Adeo rerum, non colorum
 Amicus est!
 Attamen
 Ut cumque fuerint
 Ejus simulachra,
 Iis allecti
 Complures confluxere,
 Et confluunt Exteri
 Suis è sedibus emoti,
 Ut intueantur faciem,
 Cujus
 Mirati sunt Effigiem.
 Quidquod
 Par domesticos ardor excitat
 Quoties JOANNES
 Divorum solemnibus
 Tempa invisit,*

Aut aliorum
Per Urbem vehitur ;
Solent namque
Tecta ipsa pene commoveri ;
Populus,
Aut per fores in publicum proruere
Aut
Per fenestras attendere ,
Aut
Ex ædium culminibus
Prospicere ;
Nemoque
Sibi videre sufficiens,
Etiam cum sæpissimè videat,
Satis vidisse putat ;
Meritoque ;
 Cùm JOANNES

Satis videri non possit.

Nequid

Tanti Principis defuerit felicitati,

Post beneficia adeo maxima

A Cælo sibi collata;

Voluit etiam tellus,

Veluti Cælo æmula,

Suas

Illi opes conferre.

Usquequaque

Gemmarum, adamantum,

Auri, argenti,

Metallorumque feracissima,

Cùm

JOANNIS pedibus

Calcari non possit;

Quæ pretiosa genuit,

Calcanda exhibuit,

Ut ita fierent

Pretiosiora.

Ex quo

A Summo rerum Opifce

Fuit condita

Hosce thesauros

JOANNI servavit;

Nullum siquidem

Digniorem illis invenit;

Is tamen

Est JOANNES

Ut illos

Non sibi servandos,

Sed Deo,

Divis, Templis, Aris,

Domesticis, Exteris,

*Et,
Ut verbo dixerim,
Omnibus inservituros
Accipiat.
Nimirum
JOANNIS
Magnificentia, & munificentia
Universus ditefcit orbis.
Denique
Successit ad Reipublicæ vota,
Ceu tantæ felicitatis corona,
Regia soboles.
Fœcundavit
Augustissimum thalamum
Maria,
Et naturæ, & gratiæ privilegiis
Nulli secunda;*

Nunc
Asturiarum Principis Sponsa,
Et numquam non
Lusitanorum cordium Domina;
Hæc,
Veluti Aurora solem,
Præcessit Petrum
Non diu post in lucem editum;
Brevique
Solis ad instar
Occasu absconditum.
Futuro Regni augmento
Destinavit Cœlum
Joseph
Brasiliarum Principem,
Patri per omnia conformem;
Neque enim

*Regnum cresceret,
Ni JOANNES
Similem sibi procrearet,
Quem
Post se relinqueret.
Illum
Marianna
Hispaniarum Regum Filia,
Omnibus
Animi, corporisque dotibus
Locupletata,
Assequuta est Sponsum,
Regiæque Proles
Fecit Parentem.
Quartum sortitus est locum
Carolus,
Qui*

*Vix tertium explevit lustrum,
Obiit,
Ut æternum viveret.
Fuerat ei nasci,
Pene mori;
Cùm fuerit
Fermè semper ægrotare.
Petrum
Quinto natum
Servat adhuc Cœlum incolumem;
Forsitan, ut ostendat
Addi posse
Majestatem naturæ
Per mores, ac exempla vitæ.
Postremus extitit
Hujuscê fœcunditatis fructus
Alexander,*

Qui,
Quantumvis natu minimus,
Alexandro Magno major,
Nondum vir,
Sed
Adhuc puer,
Quin pugnaret, vicit mundum;
Translatusque
In terram viventium,
Ibi triumphat victor,
Ubi nullus est victus.
Hac Regiâ,
Pariterque numerosâ Sobole
Non potest non esse firma
Spes felicitatis Lusæ;
Hæc tamen felicitas
Longè quidem major evadet

*Cùm JOANNES
Ita multum, diuque vixerit,
Ut
Fiat Ejus posteritas numerosior,
Spesque nostra securior.
Profectò
JOANNIS salubritas,
Vitæ sobrietas,
Morum frugalitas,
Vigor corporis,
Ardorque animi
Ad summam senectutem
Peruentum iri spondent,
Tamque felicibus eventibus,
Quàm
Primo adolescentiæ flore
Gubernacula Regni suscepit.*

Id
Omnes quàm ardentissimè exoptant
(Utinam
Tantum votorum compotes fiant,)
Scilicet,
Ut
JOANNIS vita
Annorum longitudine
Factorum gloriam
Æmuletur.

PORTUGALLIA REG. 239

JOHANNES

Omnes quibus ordinibus exoptatis
(Ultima)

Temporis decorum componere fecimus
Sicut

JOHANNIS

Annorum longitudo

Factorum gloria

Reverentia

Pro
Tunc

Gubernacula Regni suscepit.

FACULTAS CONGREGATIONIS.

*CENSURA R. P. JOSEPHI TROYANO,
S. Officij Qualificatoris, Trium Ordinum Mili-
tarium Examinatoris, Moralis Theologiae
Magistri.*

REVERENDISSIME PATER.

Librum primâ fronte inscriptum: *Joan-
nes Portugalliae Reges ad vivum expressi ca-
lamo* ab admodum R. P. Emmanuele
Monteyro, Congregationis nostræ decore,
de quo jubeor censere ex animi sententia,
laudare esset magis ex animo; siquidem
quidquid in eo, semel, & iterum perle-
cto invenio, me in Authoris, & Operis lau-
des impellit, allicit, inducit. Ea est Au-
thoris sublimitas, eaque Operis majestas,
ut ab Opere Author ipse sublimior; ab Au-
thore verò Opus Regium pariter enotes-
cat. Profectò mirabitur quantum hoc in
opere sese forma extollat, ut materiae al-
titudini conformis evadat; evaditque; nam-
que nihil in eo non elatum; nihil non mag-
nificum;

Hh

nificum;

nificum; nihil non decorum. Mirabitur Authorem in tam consimili gestorum serie, non in eandem recidere sententiam, cum præsepe necessum sit eandem referre actionem. Mirabitur qua gravitate incipiat, incæptaque ad imum deducat, quasi sublimitatem à se natam minimè posset experiri degenerem. Mirabitur denique, sive spectetur iudicium, & ingenium; sive doctrinæ copia, & dispositio; sive styli puritas, & elegantia, mirabitur (in quam) iudicium acerrimum; ingenium acutissimum; doctrinæ copia uberrima; dispositio ordinatissima; stylique puritas, ac elegantia, quasi Augusti sæculo effusa. Nihil equidem, nihil in hisce Elogiis reperitur, quod elogiis dignum non reperiatur; nihil siquidem in illis archaicum; nihil obscurum; nihil illepidum; imò sententiarum electio, eruditionis appositio, acuminum præstantia, argutiarum decentia, terminorumque proprietas, ad id scripturæ genus natum indicant Authorem; quippe qui accuratam totius latinitatis observantiam (veluti mare flumina) in se continens, dictionis puræ, ac masculæ elegantia

tiæ fluentia propinat. Neque tamen dubito,
(imò hinc , ni mea me mens fallit , ario-
lor) fore non nullos , qui , de tam acuratè
absoluto penso , malè sentiant ; sunt enim
non nulli , quorum invidia transvertit sen-
sus ; verùm non mediocris hæc erit Autho-
ris laus , scilicet , Optimè meritis coæqua-
ri , suoque in discrimine solabitur uno (ne-
que enim in hoc perdifficili scripturæ gene-
re sunt plures ,) qui , egregius cùm fuerit
acuminum repertor , vocatus est acuminum
confarciator. (*) Ea est multorum condi-
tio , inficere , quæ nequit efficere , carpere ,
quæ non capit.

Censeo igitur Opus hocce tam disertè,
ac graviter scriptum, dignum esse, cui facul-
tas concedatur, ut quantò citiùs lùcem vi-
deat ; debetur namque Reipublicæ littera-
riæ, cui iniquum esset non præstare, quod
ad illam exornandam maximè conducit ;
debetur Regiæ Academiae, quam injustum
esset tam insigni scriptore fraudare : debetur
Lusitaniæ, ne suo sola se jactet Thesauro Ita-
lia; Juglari Nicèa; Labè Gallia; debetur de-
nique Congregationi nostræ, quam hoc præ-

(*)
*Encomiorum, &
acuminumconfar-
ciator, quem
plerique judicij
præstante miran-
tur. Jovencius,
de Juglari Elo-
giorum Authore
loquens in lib. in
script. Magistris
Scholarum s. 3.
fol. mih. 49.*

clarissimo Authore longè arbitror inclarescere. Hoc meum Qualecunque iudicium. Ulyssipone è Congregatione Oratorij Idibus Septembris Anno Dñi M. DCCXLI.

Josephus Trojanus.

*CENSURA R. P. RODERICI S A D Æ,
Trium Ordinum Militarium Examinatoris,
Sacrae Theologiae Magistri Primarij.*

REVERENDISSIME PATER.

Liber Elogiorum à P. Emmanuele Monterio nostræ Congregationis compositus, meæque censuræ commissus, obsequentem potiùs observationem, quàm censoriam animadversionem sibi vendicat. Magno apud omnes in honore habetur Elogiorum Volumen Emmanuelis Thesauri, Scriptoris Encomiastici insignis: at quantò plùs honorandus, plurisque faciendus liber iste, non illius Emmanuelis Thesauri, sed alterius Emmanuelis thesaurus, planè ditissimus? Quinque continet Elogia, seu Quinque

que limpidissimos lapides , detorrente clarissimi ingenij electos ; non qui in fronte alicujus adversarij infigantur ; nec enim nisi efrontem adversarium habere posse existimo librum undequaque præclarum , Lusitano Regno apprimè gloriosum , ac nemini non proficuum : lapides potiùs dicam pretiosissimos , quibus Lusitanorum Regum corona ampliùs decoretur , affulgeat , ac ditescat : Lapidem dicam pretiosissimum , appositè quidem non nisi quinarium numerum adimplentes , scilicet , ut novo hoc perillustri quinario insigniri gaudeant Lusitana stigmata , quæ jampridem sacratori quinario Redemptoris stigmatum decorari gestiunt : lapides tandem dicam , in quibus Regius Author , & nominis , & ingenij æternum exaret monumentum. Ergo ut sensum meum planè aperiam , nihil Fidei dissonum , nihil bonis moribus repugnans , nihil Congregationi nostræ indecorum continet liber iste optima quinque Regum enarrans facta , in quibus puritas Fidei nitet quibusque ad rectè operandum ingenuæ mentes alliciuntur ; quippe

Compo-

Componitur Orbis

*Regis ad exemplum , nec plùs inflectere sensus
Humanos edicta valent , quàm vita regentis.*

Quæ omnia , cùm à Congregationis
Filio accepta referantur , in ejusdem Con-
gregationis decus eximium redundare quis
neget ? Igitur dignum censeo librum , qui
typis mandetur , qui omnium oculis obver-
setur , qui omnium animis imprimatur. U-
lyssipone in Congregatione Oratorij die
27. Setembris 1741.

Rodericus Sada.

F A C U L T A S .

P. Dominicus Pereyra Præpositus Con-
gregationis Oratorij Ulyssiponensis fa-
cultatem cōcedo , ut Opus inscriptum:
*Joannes Portugallie Reges ad vivum expressi ca-
lamo à P. Emmanuele Monteyro Congregationis
Oratorij Prasbytero , ab aliquot ipsiusmet Con-
gregationis viris doctis ad id deputatis revi-
sum , & approbatum typis mandetur. In*
cujus

cujus rei fidem has litteras manu mea sub-
scriptas, & Officij sigillo munitas dedi. U-
lyssipone, è Domo Congregationis Orato-
rij. 30. Setembris 1741.

Dominicus Pereyra

Præpositus Congregationis Oratorij.

F A C U L T A S

ACADEMIÆ REGIÆ

CENSURA PRÆCLARISSIMI DOMINI

*Philippi Macielis, in Tribunali pro Consci-
entia, & Ordinibus Militaribus Regij*

Deputati.

GRatias vobis, Excellentissimi, & Il-
lustrissimi Viri, quàm possum maxi-
mas habeo; non quòd mihi Censori-
am Virgam tradidistis, sed quòd tantum
opus, ut verè dicam palmarium, inter pri-
mos legere pro vestra benignitate permisif-
tis. Quale etenim ingenium, vel Bœoticum
erit,

erit, quod his argutiis vehementer non delectetur; & quantum valeat mens rite, quantumque faustis sub penetrabilibus nutrita indoles non agnoscat? Vos tamen, Amplissimi Patres, ignoscite mihi, si vobis non obtempero, & virgâ depositâ, Opus non carpere, sed ad Operis coronam lauros carpere deliberavi. Fateor enim, me diffusum ingenio meo Censoriam provinciam abhorreere; quippe quantum me; Dij Boni? mea premunt, tantum delectant aliena: haud me poenitet de meo ingenio diffidere semper; etenim nescio quo pacto magis in studiis homines timor, quam fiducia decet; & quantum arrogantiam studiosis hominibus nocere, tantum timorem, & diffidentiam prodesse cognosco. Verum Censorem agere audacter libeat; jamque Aristarchus fio: hunc Librum evolvo: hos quinque limpidissimos, & lepidissimos lapides auspiciatò de Pindi flumine ad temporis audaciam comprimendam electos contemplor: hoc tam difficile scribendi genus ad disciplinæ præcepta perpendo: temporibus nostris gratulor pro ingenio tali, quòd tam

acuta

acuta omnia , tam apta, tam expressa in his
lapidibus scripserit. In periculoso negotio
versatur , qui cum Regibus , aut de Regi-
bus loqui coactus est ; sed tam decenter hi
lapides de Regibus loquuntur; ut non Scrip-
tor , sed Reges ipsi loqui videantur. Satis
jam de tantorum Principum Virtutibus Poe-
sis , Historia , Oratoria , Pictura , & Scul-
ptura Expresserant : hoc unum deerat , a-
nimam his lapidibus afflare : afflavit tan-
dem , & cineres immortalitati redivivos
restituit; nostrumque Augustissimum Pro-
tectorem in vivis ad huc penè Divinum præ-
sagit, nunquam moriturum. Qualem famam
adepisci poterit hoc Opus , vos prudentissi-
mi rerum aestimatores cognoscetis , quam
jussu vestro in Gentibus sparsam nulla vis,
nulla ætas extinguet. VIII. Idus Augusti
M. DCCXLI.

Philippus Maciel.

*CENSURA PRÆCLARISSIMI DOMINI
Ludovici Francisci Pimentelij Regiæ Domûs
Generosi, Regni Cosmographi Maximi.*

ILLUSTRISS. ATQUE EXCELLENTISS. Dñi. SAPIENTISSIMI CENSORES.

QUOD à vobis habui gratissimum mandatum exequutus sum ; legique has quinque Inscriptiones totidem Lusitanorum Regum Imaginibus adjungendas, quas doctissimus P. Emmanuel Monterius eleganter & argutè composuit. In eis elucet ingens Auctoris eruditio, & summa dexteritas, qui egregio argumento egregium adhibens ingenium, stylo ad hoc genus scripturæ penitus accommodato gesta eorum Regum præcipua designat, summatimque laudes ostendit ; atque omnia præcepta adimplet, quæ de conscribendis Elogiis celebriores Magistri tradidère : jucundiores argutias imitatur in quibus ipsi excelluere : ipsis quandoque excellit.

In hoc solùm peccare arbitror Auctorem, quòd dum tantummodò pollicetur quinque Regibus ornamenta condere, suas
etiam

etiam laudes Regum laudibus immiscet ,
æquâ lance suo nomini , ac illorum nomi-
nibus immortalitatem confert. Sic Phidias
cum Jovis statuas construebat illius gloriæ
particeps efficiebatur , consorsque in eo ,
quod sicut Jovem Phidias , ita Phidiam
expressus Jupiter immortalitati commenda-
bat.

Cæterùm cùm tam præclaris Auctor
suum nomen inferat nominibus , non est
quòd dubitem quin ab omnibus dignus æs-
timetur Regiæ Academiæ Socius in hujus
Operis editione nominari ; nec quin ipsi
Academiæ magno decori futurum sit no-
men istius Socij , qui præstantiam sui me-
riti tam illustri significatione , exponit.
Vestrum tamen est quod sit æquissimum
cencère , atque edicere Ulyssipone Occi-
dentali Nonis Juliis Anno Domini 1741.

Ludovicus Franciscus Pimentel.

O Director, e Censores da Academia Real da Historia Portugueza daõ licença ao Padre Manoel Monteyro, para usar do titulo de Academico no livro intitulado : *Joannes Portugallia Reges ad vivum expressi calamo*, vistas as Approvações dos Academicos, a que se commetteo o feu exame. Lisboa Occidental a 14. de Agosto de 1741.

Conde da Ericeyra.

Conde de Assumar.

Luiz Cezar de Menezes.

Alexandre de Gusmaõ.

Nuno da Sylva Telles.

FACULTAS

SANCTI OFFICIJ.

CENSURA R. P. M. Fr. BERNARDI
do Desterro, Trium Ordinum Militarium
Examinatoris, Sancti Officij Qualifica-
toris, &c.

EMINENTISSIME, AC REVERENDISSIME DOMINE.

DE mandato Eminentiaë Vestraë ma-
ximâ animi cum voluptate vidi, &
inspexi, diligenterque perlegi li-
brum, cujus titulus: *Joannes Portugalliaë Re-
ges ad vivum expressi calamo à R admodum*
P. Magistro Emmanuele Monteyro Pres-
bytero Congregationis Oratorij Olyssipoc-
cidentalis, Regiæ Academiaë Socio, in quo
cùm nihil repererim Orthodoxæ Fidei, aut
bonis moribus oppositum, nihil, quod ele-
gantiam maximam, & singularem in di-
cendo stylum, atque integritatem non de-
monstret, ideo illum omnino dignum cen-
seo

seo ut typis committatur. Ulyssipone Occidentali in Conventu S. Dominici 5. die Maij anno 1741.

Fr. Bernardus do Desterro.

*CENSURA R. P. M. DOCTORIS DOMNI
Joannis Evangelistæ Sancti Officij Qua-
lificatoris, &c.*

EMINENTISSIME DOMINE.

Felix sanè Calamus R. P. Emmanue-
lis Monteyro Ulyssipoccidua Congre-
gationis Oratorij Præsbyteri, Regiæ-
que Academia Socij, quinque primos nos-
tri Lusitani soli, & solij Augustissimos
Imperatores, videlicet Joannes Portugallia
Reges ad vivum exprimit quincuplici hoc
libro, quem præcepto Eminentia vestra
obtemperans acuratâ Cogitatione per le-
gi; nihilque in illo deprehendi, quod à
recta Fide, bonis ve moribus devians re-
prehendi valeat, vel quod summam ele-
gantiam,

gantiam , acerrimumque ingenij acumen non redoleat.

Scio equidem , testante Bungo , Ægyptios olim Astrum pingere solere , dum quinarium numerum vellent significare: ast Sapiientissimus hic Author , qui tot Astra pingit, quot Joannes effigiat, dum quinum reddit quemlibet è quinque , in quolibet splendescere facit Portugalliæ Quinas. Dignissimum igitur censeo adeo præclarum Opus , ut amoto sipario , publicum prodeat in theatrum , ne sub modio delitescens, literarium Orbem tanto lumine Orbem reddat. Hoc meum iudicium. Ulyssipone Orientali in Regali S. Vincentij Cœnobio: die 12. Maij , anno 1741.

D. Joannes Evangelista.

V Ista as informaçoens , pódem-se imprimir os Elogios , que se appresentaõ ; e depois de impressos tornarãõ para se conferir , e dar licença , que corraõ , sem a qual naõ correrãõ. Lisboa Occidental 12. de Mayo de 1741.

Fr. R. Alancaastro. Sylva. Soares. Abreu.

FA-

FACULTAS

ORDINARIJ.

PO'dem-se imprimir os Elogios, de que se trata, e depois de impressos tornaráõ, para se conferir, e dar licença para que corraõ. Lisboa Occidental 5. de Junho de 1741.

D. Valerio Arcebispo de Lacedemonia.

FACU-

FA-

FACULTAS

REGIA.

CENSURA R. P. M. D. JOSEPHI BARBOSA
*Regiæ Academiæ Socij, Trium Ordinum Mi-
litarium Examinatoris, Brigantiæ Domûs
Historiographi.*

DOMINE

ERat animus patrio sermone meam de hoc libro sententiam dicere; absonum quippe mihi videtur Lusitanè interrogari, & latinè respondere; sed ne aliis injuriosus fiam, qui latinè scripserunt, latiali sermone dicam quod sentio. Eâ curâ, & brevitate, qua potui, ne utilitati publicæ nocerem, evolvi librum, cui titulus: *Joannes Portugalliæ Reges à Patre Emmanuele Monteyro, doctissimo Congregationis O-ratorij Ulyssiponensis Præsbytero composi-tum.* Nihil in eo inveni reprehensione dig-num: omnia excitant admirationem, seu spectetur argutiarum pondus, & numerus,

Kk

feu

feu copia dicendi perpetuò florens , feu in
similibus jocundissima novitas. Exprimit
ad vivum virtutem bellicam , qua Joannes
Portugalliæ Reges , vel ut Patriam serva-
rent , vel ut fines Imperij dilatarent , hos-
tes debellarunt ; prudentia , cujus gratiâ
Respublica stetit ; & mores verè Regios,
adcujus exemplum tota se Aula composuit.
Ut Opus æternitati commendaret , usus est
Author calamo pro penicillo ; nam colores
pallent , & evanescunt temporis diuturni-
tate ; æternant verò sudores typographici.
In dubium verti poterit ; superet ne Opus
materiam ? Satis erit dicere , quòd æquavit.
Siquis nescit Authorem , optimè noscet ex
libro , qua de causa Regalem Pentagonum
jurispublici faciendum esse judico ; non
enim peccabit in Regnum , qui de Regi-
bus scribit , nec in eorum leges , qui Le-
gislatores laudat. Sic censeo. Ulyssipone in
Domo Sanct. Mariæ de Divina Providentia
Clericorum Regularium 3. Idus Octobris,
anno à reparata salute millesimo septingen-
tesimo quadragesimo primo.

D. Josephus Barbosa C. R.

Que

Que se possa imprimir vistas as licen-
ças do Santo Officio, e Ordinario, e
depois de impresso tornará á Mesa
para se conferir, e taxar, e dar licença que
corra, e sem isso não correrá. Lisboa 12.
de Outubro de 1741.

Teixeira. Cardial. Costa.

LICEN-

L I C E N C I A S.

Do Santo Officio.

Cohæret cum originali. Ulyssipon. in
Congregat. Oratori 19. Aprilis 1743.

Philippus Tavares.

Visto estar conforme com o original,
póde correr. Lisboa 26. de Abril de
1743.

*Fr. R. Lancastro. Teixeira. Sylva. Soares.
Abreu. Amaral.*

DO ORDINARIO.

PO'de correr. Lisboa 27. de Abril de
1743.

Dantas.

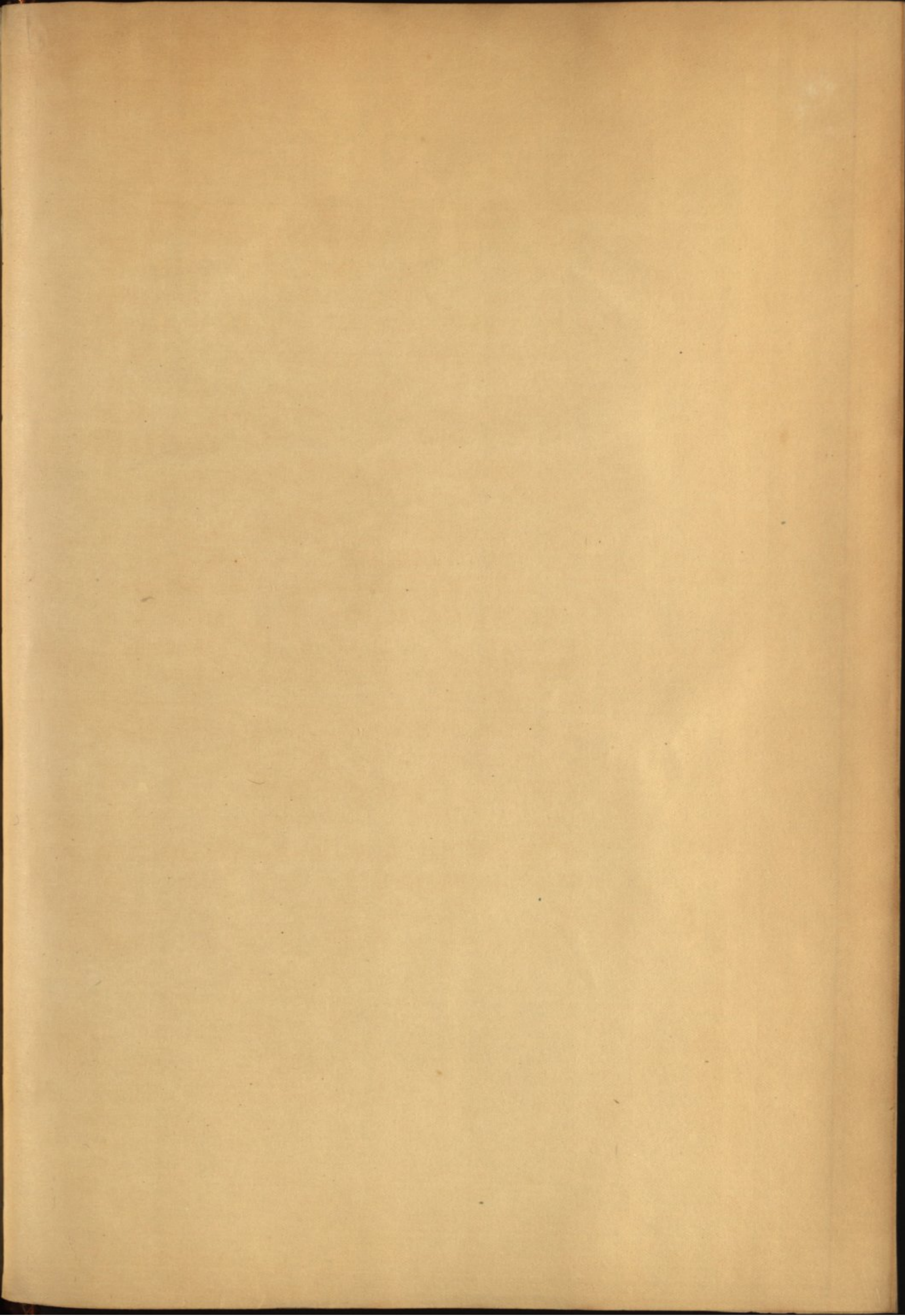
DO PAC, O.

Que possa correr. Lisboa 26. de Abril
de 1743.

Pereira. Teixeira. Vaz de Carvalho. Costa.

6988

INDEX

CONTENTS

CHAPTER I. THE HISTORY OF THE
COUNTRY FROM THE FIRST
SETTLEMENT TO THE PRESENT
TIME.

CHAPTER II. THE HISTORY OF THE
COUNTRY FROM THE FIRST
SETTLEMENT TO THE PRESENT
TIME.

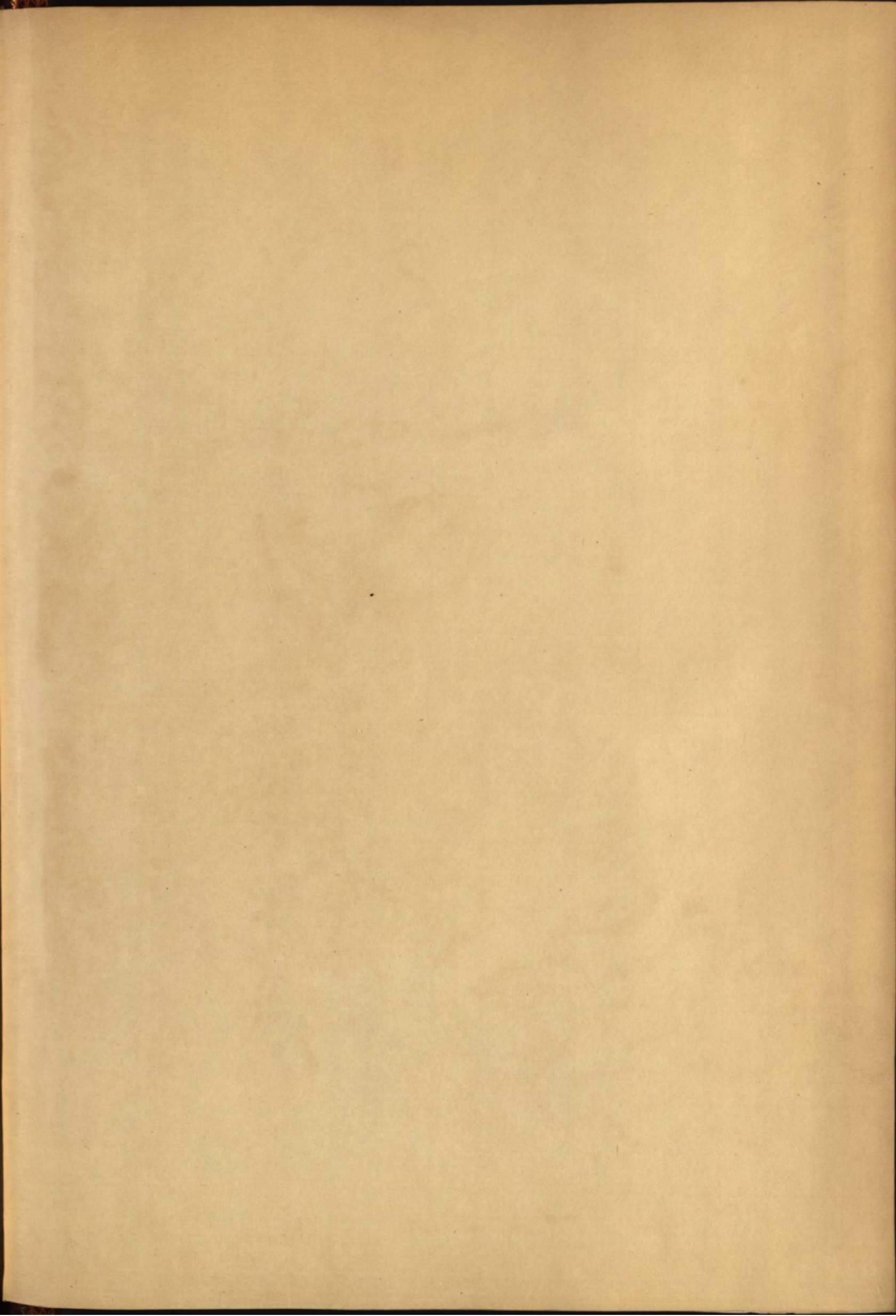
INDEX

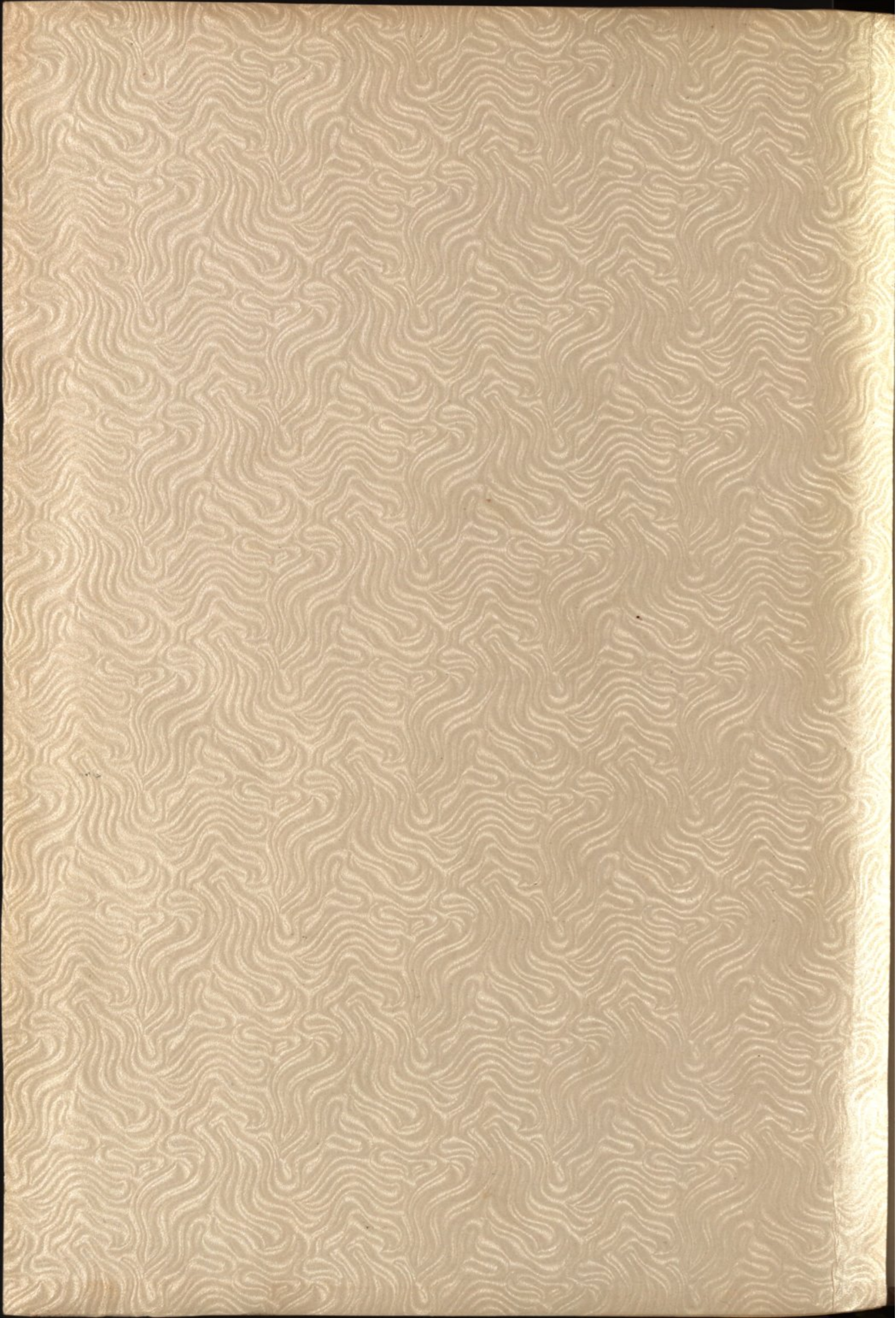
CHAPTER I. THE HISTORY OF THE
COUNTRY FROM THE FIRST
SETTLEMENT TO THE PRESENT
TIME.

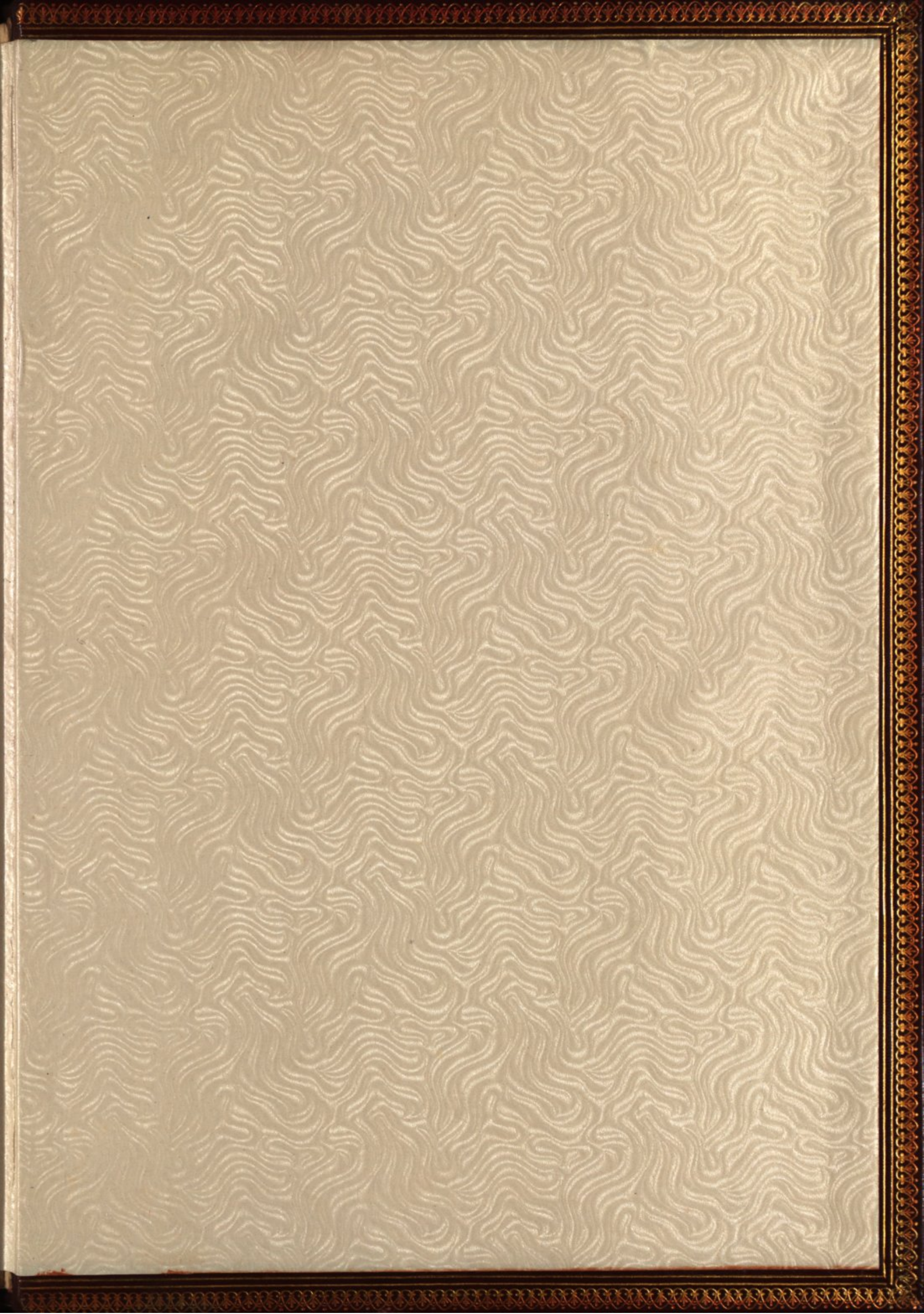
INDEX

CHAPTER I. THE HISTORY OF THE
COUNTRY FROM THE FIRST
SETTLEMENT TO THE PRESENT
TIME.

CHAPTER I. THE HISTORY OF THE
COUNTRY FROM THE FIRST
SETTLEMENT TO THE PRESENT
TIME.

EMMANUELE

MONTEYRO

JOANNES

PORTUGALLIAE

REGES

